Poštni urad 9021 Celovec — Verlagspostamt 9021 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 1,30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXIV. Celovec, petek, 7. februar 1969 Štev. 5 (1389)

Kulturni praznik slovenskega naroda

Jutri — 8. februarja — bomo 120. obletnico smrti največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna obhajali kot kulturni praznik slovenskega naroda. Obhajali ga bomo vsi Slovenci, tisti v Sloveniji in tudi vsi drugi, ki živimo izven lastne države, kajti to je praznik nas vseh, skupni praznik vsega slovenskega ljudstva, mimo raznih upravnih in političnih meja združenega na skupnem kulturnem prostoru, o katerem je bilo ravno spet govora med nedavnim uradnim obiskom delegacije koroških Slovencev v SR Sloveniji.

Praznovanje tega dne morda ni toliko v različnih prireditvah in vidnih manifestacijah, ki se vsako leto okoli 8. februarja zvrstijo v številnih krajih Slovenije in tudi izven njenih meja. V prvi vrsti se praznovanje demonstrira v notranjosti vsakega posameznika, njegovem priznavanju k miselnosti našega velikega Prešerna. Priznati se k miselnosti Prešerna pa pomeni priznati se k njegovi besedi, o kateri je nekoč dejal slovenski pesnik Oton Župančič, da je „centralna ideja slovenstva". A to slovenstvo ni nikaka omejena domačnost, nikaka sentimentalna idiličnost, nikak plah in ozkosrčen pogled na življenje. „Ne, to slovenstvo je tako globoko kakor vse trpljenje človeškega srca z vsem obupom, strahom in strastjo, slabostjo in bolečino, in je po duhu tako široko kakor ves svet."

Prešeren je bil namreč tisti, ki je razpel slovensko obzorje, da se je stopilo s svetovnim. S svojo pesmijo, ki govori o človekoljubju, o bratstvu in prijateljstvu med narodi, je Prešeren priboril slovenskemu narodu pravico, da se vključi v skupnost kulturnih ljudstev. Učil nas je ljubiti lepoto in resnico in pravico; ljubiti slovenstvo brez šovinizma in ljubiti človeštvo in vse narode brez hlapčevstva in poniževanja.

Največji pomen Prešernove pesnitve je nedvomno v tem, da je to prva manifestacija slovenskega umetniškega duha, vzvišena nad vsem, kar so Slovenci prej dosegli v svojem jeziku. Ravno zato pa je ta njegova beseda tudi nesmrtna, veljavna danes prav tako, kot je bila v njegovem času. Prešernova pesem je vse stoletje, od razburkanih dni marčne revolucije dalje, od rodu do rodu vse bolj oblikovala narodno in kulturno, socialno in človečansko zavest Slovenca in vsega slovenskega naroda.

Posebno aktualnost pa v današnjem času spet dobiva njegova „Zdravljica", najbolj živa slovenska pesem vseh časov. Ta Prešernov spev o svobodoljubnem človeštvu nas tudi danes spominja, da je družba prijateljev, ki ji pesnik nazdravlja, žal še vedno bolj idealna kakor resnična. Prešeren je kot velik humanist in demokrat veroval v človeka celo spričo razmer, ki so bile kaj malo spodbudne za to. V njem je živela misel tedanje napredne Evrope: vsi ljudje so bratje! Misel, tolikokrat zasramovana, opljuvana in izdana, a spet poveličana z nepoboljšljivim optimizmom, s tistim optimizmom, ki je v Prešernovih študentovskih letih prav na Dunaju spremljal v svet tudi Beethovnovo Deveto simfonijo — pesem o bratstvu in ljubezni med vsemi narodi.

Če je Prešernova „Zdravljica" povzetek pesnikovih življenjskih spoznanj, bojev in iskanj, razočaranj in porazov, povzetek domoljubja kot čustva ljubezni do svojega ljudstva in zemlje, če je to delo sinteza ideje svobode, bratstva in enakosti vseh narodov, potem velja, da mora biti Prešeren danes bolj kot kdajkoli živ — kot pesnik in kot človek. Ravno ta namen pa ima tudi vsakoletni kulturni praznik, ki ga slovenski narod obhaja ob obletnici smrti največjega pesnika. V to praznovanje se zavestno vključujemo koroški Slovenci kot živ del slovenskega naroda, ki Prešerna ljubi v smislu Župančičevega naročila: „Ljubite Prešerna in prav boste hodili. Ljubili boste svoj narod in spoštovali človeštvo, ki je dobre volje!"

Zanimive nove pobude

za usmeritev ameriške politike

Sicer poteka šele tretji teden, odkar je novi ameriški predsednik Nixon uradno prevzel posle, vendar se je že v tem kratkem času zvrstilo nekaj prav zanimivih pobud, ki jih je Nixon prejel od raznih svetovalcev. Pa tudi sam je že nastopil na tiskovni konferenci ter v glavnih obrisih nakazal, kako si zamišlja razvoj ameriške politike pod njegovim vodstvom. Seveda je vse to še premalo, da bi si v politični javnosti lahko ustvarili točno predstavo o „usmeritvi" politike sedanjega ameriškega vodstva. Pač pa je eno skoraj že precej gotovo: čeprav od Nixona nihče ne pričakuje kakšnih senzacionalnih sprememb, prevladuje mnenje, da bo novi predsednik v svojih odločitvah vsekakor bolj „iniciativen" in elastičen".

Med novimi pobudami, ki jih je prejel predsednik Nixon, so nedvomno zelo zanimivi predlogi, katere je posredovala skupina uglednih ameriških osebnosti. Ta pobuda je rezultat razprave, ki jo je organiziralo ameriško združenje za OZN, med udeleženci razprave pa sta bila tudi Theodore Sorensen, posebni svetovalec prejšnjih predsednikov Kennedyja in Johnsona ter glavni zunanjepolitični svetovalec sedanjega predsednika dr. Henry Kissinger.

Ta skupina je zahtevala od predsednika Nixona, naj preuči vso dosedanjo evropsko politiko Amerike, ker da sodbe in predpostavke, na katerih je temeljila, ne ustrezajo več, zaradi česar se Amerika nanje v svoji politiki ne more več opirati. Nixon naj se na podlagi teh pobud zavzame zlasti za sklicanje vrhovne konference štirih velesil, na katerih bi se dogovorili o ustanovitvi posebne evropske komisije za „pripravo splošnih načel evropske rešitve". V tej komisiji naj bi poleg štirih velikih sil Amerike, Anglije, Francije in Sovjetske zveze sodelovale še Italija, Poljska Češkoslovaška, Madžarska in obe Nemčiji.

Taka „komisija za evropsko varnost" bi potem izdelala podrobne načrte, po katerih bi med drugim prišlo do postopnega zmanjševanja oboroženih sil obeh vojaških paktov, nadalje do poživitve odnosov med Vzhodom in Zahodom, predvsem pa do neposrednih pogajanj med obema Nemčijama o izdelavi programa „korak za korakom", katerega končni cilj bi bila združitev Nemčije na osnovi meje Odra-Nisa.

Ker pa se avtorji teh pobud očitno zavedajo, da taki načrti ob današnji stvarnosti v svetu niso izvedljivi od danes na jutri, se hkrati zavzemajo za nadaljnjo krepitev zahodnega zavezništva, pri čemer naj bi evropske zaveznice Amerike v bodoče tudi same več prispevale k skupnim vojaškim naporom.

Kmalu rešitev

južnotirolskega vprašanja?

Tako v italijanskih kot v avstrijskih političnih krogih je v zadnjem času slišati izjave, iz katerih je razvidno, da je reševanje spora okoli južnotirolskega vprašanja tako daleč napredovalo, da je baje že v kratkem računati z dokončno ureditvijo tega problema.

V tem smislu je izzvenela tudi izjava zunanj. ministra dr. Waldheima, ki je že za „najbližjo bodočnost" napovedal zaključno srečanje strokovnjakov za južnotirolsko vprašanje; po zaključku tehničnega dela pa bi po njegovem mnenju lahko še to pomlad prišlo do sestanka zunanjih ministrov obeh držav.

Prav tako se je glede južnotirolskega vprašanja zelo optimistično izrazil tudi novi italijanski zunanji minister Nenni.

„Štajerska in Koroška v revoluciji"

bo geslo letošnje osrednje proslave ob državnem prazniku SR Slovenije

Po sklepu republiške skupščine in izvršnega sveta ter družbenopolitičnih organizacij SR Slovenije bo ob državnem prazniku 27. aprila letos osrednja proslava v počastitev obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, bojev koroških in štajerskih partizanskih enot ter 25-letnice pohoda XIV. divizije na Štajersko. Glavna prireditev bo na sam državni praznik v Velenju, sicer pa se bodo v okviru teh proslav skozi celo leto širom Slovenije odvijale najrazličnejše krajevne slavnosti.

Za predsednika republiškega odbora za proslavo je bil imenovan nekdanji prvi komisar XIV. divizije dr. Jože Brilej, ki je poudaril, da hočejo s to proslavo predvsem dati pravo vrednost bojem štajerskih in koroških partizanskih enot. „Kaj je pomenil razmah političnega gibanja in oboroženega odpora v času, ko so Nemci s hudim raznarodovalnim pritiskom hoteli uničiti vse, kar je bilo slovenskega in partizanskega, je vredno priklicati v spomin in dati priznanje temu legendarnemu odporu." Pohod XIV. divizije na Štajersko in od tam na Koroško pa je dr. Brilej orisal kot tisto edinstveno zgodovinsko dogajanje, ki ga v zgodovini slovenskega naroda lahko primerjamo kvečjemu še s kmečkimi upori.

Proslava naj bi po izjavi predsednika pripravljalnega odbora okrepila zavest, da je ljudstvo tudi v najhujših pogojih močno, če je pripravljeno ne glede na žrtve braniti in ubraniti svojo neodvisnost. Hkrati pa naj bi prireditev služila tudi krepitvi solidarnosti in sožitja s sosednimi deželami, kajti poleg delegacij iz vseh jugoslovanskh republik bodo na prireditev v Velenju vabili tudi zastopnike avstrijskega dela Koroške in Štajerske.

Potrebni so nadaljnji napori

za zboljšanje odnosov med evropskimi državami

Ob koncu minulega tedna je bil jugoslovanski predsednik Tito na dvodnevnem obisku v Romuniji, kjer je imel razgovore z romunskim predsednikom Ceausescom. Ta obisk je bil deležen velike pozornosti v najširši mednarodni javnosti ter mu je ves svetovni tisk posvetil široko zanimanje.

Med razgovori sta predsednika Tito in Ceausescu razpravljala o dvostranskih jugoslovansko-romunskih vprašanjih, prav tako pa tudi o aktualnih mednarodnih problemih ter o odnosih med komunističnimi in delavskimi gibanji.

Obe državi hočeta še naprej delati za ohranitev in krepitev miru ter za splošno razumevanje in najširše mednarodno sodelovanje. Pri tem je izredno pomembno spoštovanje načel neodvisnosti, suverenosti, popolne enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve. V tej zvezi sta oba predsednika posvetila posebno pozornost položaju v Evropi in opozorila na važnost prizadevanj vseh držav za to, da bi se izboljšalo medsebojno sodelovanje in dobri sosedstveni odnosi v skladu z resolucijo, ki je bila glede evropskega sodelovanja sprejeta na 20. zasedanju glavne skupščine OZN.

Tudi beneški Slovenci so odločni

v boju za ohranitev narodnosti in jezika

Zadnjo nedeljo je bil v Čedadu občni zbor prosvetnega društva „Ivan Trinko", več ali manj edine organizacije beneških Slovencev, ki so v sosedni Italij izpostavljeni posebno težkim razmeram. To velja tako v narodnostnem pomenu, ko jih italijanske oblasti skozi sto let sploh niso hotele priznati in jim zato vse do danes niso dale nobenih narodnostnih pravic; prav tako pa velja tudi v gospodarsko-socialnem oziru, saj spada njihovo ozemlje med najbolj zaostale predele ter se v Beneški Sloveniji že vsa desetletja nadaljuje množično odseljevanje.

Toliko večjega pomena je zato delo, ki ga med beneškimi Slovenci opravlja društvo, imenovano po njihovem velikem sinu pesniku Ivanu Trinku. To je poudaril v svojem poročilu tudi predsednik društva Izidor Predan, ki je med drugim naglasil: „Ko smo po smrti pesnika prof. Ivana Trinka ustanovili društvo, ki nosi njegovo častitljivo ime, smo prevzeli nase nalogo, da bomo branili naš jezik in našo kulturo, to se pravi tisto, kar so nam zapustili naši očetje, naši predniki. Tedaj nas je bilo malo in povečini smo bili delavci in kmetje, torej brez razumnikov in tudi brez izkušenj, vendar pa pogumni. Ni nam bilo lahko. Mnogi ljudje niso mogli razumeti, da morejo beneški Slovenci imeti svoje društvo, s pomočjo katerega se borijo za narodnostne pravice, ki so zapisane v ustavi italijanske republike; niso mogli razumeti, da naj društvo goji in razvija ljubezen do materinega jezika, do naše kulture. Če smo vztrajali in zdržali do današnjih, boljših dni, smo to storili zaradi tega, ker nas je prežemala globoka ljubezen do našega jezika in do naših ljudi in ker smo bili prepričani, da bo prišlo do izboljšanja, do pozitivnejših sprememb v vsej Italiji in zato tudi v naših krajih."

Do tega izboljšanja je res prišlo in v zadnjem času je tudi društvo „Ivan Trinko" začelo z večjim uspehom organizirati izlete v druge slovenske pokrajine ter razne druge prireditve, ki so prispevale k utrjevanju narodne zavesti med beneškimi Slovenci. Zlasti pa je društvo vodilo in usmerjalo njihov boj za priznanje osnovnih narodnostnih pravic ter se hkrati prizadevalo za obstanek slovenskih ljudi na domači zemlji.

O tem, da so se razmere začele izboljševati tudi za beneške Slovence, je pričal tudi nedeljski občni zbor. Ne nazadnje je prišlo to do izraza v besedah, ki so jih na zborovanju spregovorili predstavniki raznih političnih skupin, kajti v teh izjavah je bilo povedano, kako na vprašanje beneških Slovencev gledajo organizacije večinskega naroda v deželi. Tako je deželni svetovalec Baracetti kot predstavnik videmske federacije KPI zelo jasno povedal, da je treba prevzeti obveznosti do slovenskega prebivalstva videmske pokrajine ter je sporočil, da bo partija organizirala posebno zasedanje, posvečeno Slovencem in njih vprašanjem. O naporih socialistov za reševanje odprtih vprašanj je govoril tržaški občinski odbornik Dušan Hreščak, ki je kot izredno pomembno naglasil dejstvo, da so beneški Slovenci tudi sami začeli borbo za svoje pravice. Tajnik furlanskega avtonomnega gibanja Carozzo pa je odločno zavrnil staro fašistično miselnost, ki ne razume, da manjšine in njih jeziki predstavljajo dejansko obogatitev celotne skupnosti.

Pozdrave in podporo celotne slovenske narodnostne skupnosti v Italiji sta beneškim Slovencem izpričala podpredsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze inž. Miloš Kodrič in tržaški obč. svetovalec dr. Rafko Dolhar, ki je poudaril, da vsa slovenska javnost s ponosom gleda na Slovence v teh dolinah, saj ob neprimerno težjih pogojih izpričujejo vero v svoj jezik in svojo zavest.

Gospodarski izgledi za leto 1969

Iz študije OECD, ki obravnava perspektivo držav članic, izhaja, da je v letu 1969 mogoče računati s porastom bruto družbenega proizvoda območja OECD kot celote (to so države EGS in EFTA ter Grčija, Irska, Islandija, Turčija, Španija, Združene države Amerike, Kanada in Japonska) za približno 4 odstotke nasproti 5 odstotkom, kolikor računajo, da je znašal porast v letu 1968. Hkrati se predvideva tudi počasnejši porast zunanje trgovine; računajo, da bo v letu 1969 narasla za 8 odstotkov nasproti 12 odstotkom porasta v letu 1968.

Čeprav vprašanje plačilno-bilančnega ravnotežja ne bi smelo biti tako ostro kot lani, je iskanje ustreznih rešitev nujna in prvenstvena naloga. Študija posebno poudarja pomen, ki ga pripisujejo doseganju boljšega ravnotežja v domeni mednarodnih plačil. S tem v zvezi ugotavljajo strokovnjaki OECD, da je sedanje neravnotežje mogoče odstraniti samo ob pogoju, da bo uresničena polna koordinacija med najpomembnejšimi industrijskimi državami. Nadalje ugotavljajo, da bo ameriška pobuda za izkoriščanje stanja plačilne bilance ZDA nedvomno pripomogla k zmanjšanju znatnih presežkov, ki so se pojavili v plačilnih bilancah Zahodne Nemčije in Italije. Vendar bi to z druge strani znatno otežkočilo prizadevanje Francije in Velike Britanije za zmanjšanje primanjkljaja in vzpostavljanje ravnotežja. Zato OECD priporoča državam, ki imajo primankljaj, naj sprejmejo politiko nekakšnega urejanja in zaviranja povpraševanja, Zahodna Nemčija in Italija pa nasprotno naj ga vzpodbujata.

V prvem polletju 1969 predvidevajo občasen, vendar precejšen zastoj uvoza območja OECD, in sicer zaradi počasnejše gospodarske ekspanzije v Ameriki, Veliki Britaniji in Franciji, kot tudi zaradi nekaterih drugih dejavnikov, ki so spodbujali povpraševanje v letu 1968. Pač pa bi moralo v drugem polletju 1969 uvozno povpraševanje znova oživeti v vseh državah članicah, predvsem v Ameriki. To in pa močna ekspanzija v drugih včlanjenih državah bi lahko privedlo do precejšnjega porasta uvoza območja OECD kot celote.

Bistveni element v mednarodnih plačilih 1969 bi moralo pomeniti resno izboljšanje položaja plačilne bilance Amerike in Velike Britanije, čeprav še vedno obstaja negotovost tako glede obsega tega izboljšanja kot tudi trenutka, kdaj bo do njega prišlo. Ob predpostavki občutnejšega zastoja ekonomske aktivnosti v Ameriki in nadaljnjih učinkov devalvacije funta bi se bilančne spremembe glede na stanje v letu 1968 za obe državi lahko gibale okrog 4 milijarde dolarjev. Njihov primanjkljaj v višini 1,75 milijarde dolarjev v letu 1968 bi lahko zamenjal presežek v višini okrog 2,5 milijarde dolarjev, tako da bi bile približno 3 milijarde rezultat izboljšanja stanja trgovinske bilance, 1 milijarda pa bi nastala kot rezultat drugih tekočih operacij.

Takšen pričakovani napredek v smeri ravnotežja pa še ne bi odstranil vseh elementov zaskrbljenosti v letu 1969. Predvsem zato, ker niti Amerika niti Velika Britanija celo ob predpostavki realizacije teh pričakovanj ne bosta uresničili zastavljenih ciljev. Z druge strani se pričakuje, da bo presežek v državah EGS (računajo z več kot 4 milijardami dolarjev v letu 1969) nad ravnijo, ki jo zahtevajo normalni srednjeročni cilji.

Drugi element zaskrbljenosti je precejšnje neravnotežje med tremi glavnimi državami-članicami skupnega trga. Zelo verjetno je, da bo tudi v letu 1969 presežek plačilne bilance tako v Zahodni Nemčiji kot v Italiji dokaj pomemben in da ne bo v sorazmerju z bruto družbenim proizvodom. Strokovnjaki OECD poudarjajo, da bi fiskalna revalvacija, izvedena lanskega novembra v Nemčiji, pomagala Franciji, delno tudi Italiji, vendar pa z druge strani francoski ukrepi povečujejo neravnovesje med skupnim trgom in državami rezervnih valut.

V zvezi z gibanjem kapitala se poudarja, da bi bilo zaželeno, naj bi Nemčija ne uporabljala preostre monetarne politike in da bi Amerika nasprotno ovirala težnje po pomanjkanju obrestne mere za daljši čas.

Gradbeni center v Celovcu

Z otvoritvijo posebne razstave „Boljši načrtovati — boljši graditi — boljši stanovati" je pred nedavnim začel delovati „Gradbeni center" v Celovcu, o katerega nalogah smo v našem listu že svoječasno poročali. Ta nova ustanova, ki ima svojo centralo na Dunaju, podružnice pa poleg Celovca tudi še v Linzu, Gradcu in Innsbrucku, ima svoj sedež v obnovljenem dvorcu znane tvrdke Neuner na Šentvidski cesti, kjer je nastal pravi „Dom tehnike in industrije", saj so pod isto streho tudi še razna združenja arhitektov in industrialcev.

V tem dvorcu je dobil „Gradbeni center" poleg potrebnih pisarn in podobnih lokacij predvsem čudovite razstavne prostore, ki bodo služili oziroma že služijo različnim stalnim in občasnim demonstracijam vsega tistega, kar naj bi prispevalo k boljšemu in s tem tudi k cenejšemu izkoriščanju zmogljivosti gradbenega gospodarstva. Prva posebna razstava je bila — kot že povedano — odprta z otvoritvijo „Gradbenega centra"; prav tako pa je tudi stalna razstava že dostopna, čeprav jo bodo uradno odprli šele 20. februarja.

Odgovor na vsa bistvena vprašanja, ki se lahko pojavijo pri načrtovanju in gradnji hiše oziroma pri ureditvi stanovanja, daje razstava, katero je „Avstrijski gradbeni center" pripravil po naročilu inštituta za gospodarsko pospeševanje pri zvezni zbornici obrtnega gospodarstva. Pri tem se je center okoristil z izkušnjami, ki si jih je pridobil pri svojem desetletnem delovanju na Dunaju. Zato je razumljivo, da bo ogled razstave koristil vsakomur, ki se bavi z mislijo na gradnjo ali prezidavo hiše oziroma na novo ureditev stanovanja.

Razstava, ki bi jo lahko imenovali tudi potujoči gradbeni center (saj je bila urejena z namenom, da bi jo prikazali v raznih krajih države), je razdeljena na dva velika dela — na gradbeno teorijo in na gradbeno prakso. Interesentu na zelo pregleden in lahko razumljivi način posreduje vse potrebne podrobnosti od nakupa zemljišča mimo načrtovanja do posameznih faz gradnje, pri čemer dokončno odločitev glede gradnje prav tako olajšajo številni vzorci najrazličnejših oblik in velikosti kot tudi izčrpni podatki glede gradbenih stroškov, medtem ko po drugi strani bogat izbor gradbenega materiala vseh vrst pomaga utirati nova sodobna pota v gradbeništvu.

Sedanja posebna razstava v „Gradbenem centru" ostane odprta do 16. februarja ter je brezplačno dostopna dnevno od ponedeljka do petka od 9. do 18. ure in ob sobotah od 9. do 13. ure. Za vsakogar, ki namerava graditi oziroma prezidati hišo ali pa si urediti novo stanovanje, bo obisk razstave nedvomno zanimiv in koristen.

Dravske elektrarne

so bile lani zelo uspešne

Avstrijske dravske elektrarne (ÖDK) so lani s proizvodnjo 2,888 milijarde kWh spet bistveno prispevale k oskrbi Avstrije z električno energijo. Lani so dravske elektrarne proizvedle za 591 milijonov kWh več kot leta 1967, vendar še vedno za 56 milijonov kWh manj kot v rekordnem letu 1963.

Letna proizvodnja je v veliki meri odvisna od vključitve kaloričnih elektrarn družbe. Lani je proizvodnja kaloričnih elektrarn sicer bila za 388 milijonov kWh večja kot v letu poprej (znašala je približno polovico celotne proizvodnje), vendar se s tem premogovna kriza še ni bistveno izboljšala. Zaloge premoga so se lani povečale za 1 milijon 79.000 ton, poraba pa je dosegla 1,215.000 ton, tako da zaloge premoga pri kaloričnih elektrarnah ÖDK še vedno znašajo več kot 2 milijona ton.

»Gostoljubna Avstrija«

Sejem turizma v Welsu

V dneh od 10. do 18. maja bodo v Welsu priredili sejem turizma pod naslovom „Gostoljubna Avstrija". Sejem bo prirejen na velikem sejemskem razstavišču, kjer se vsako drugo leto odvija mednarodni kmetijski velesejem; prvič pa bo letos sejem turizma povezan tudi s tradicionalno ljudsko veselico, ki so jo doslej prirejali le ob vsakokratnem kmetijskem sejmu.

Sejem turizma bo po eni strani služil gostinstvu, kateremu bo nudil vsestranske informacije z različnih področij tujskega prometa ter bogato razstavo vseh potrebščin za gostinstvo. Po drugi strani pa bo sejem posredoval turistu in gostu vse potrebne podatke o turističnih krajih ter njihovih ljudeh in zanimivostih.

Posebna zanimivost letošnjega sejma v Welsu pa bo nedvomno posebna razstava avstrijskega ribištva, na kateri bo obiskovalec lahko občudoval okoli 2000 živih rib najrazličnejših vrst in velikosti.

Prireditelji se bodo vsekakor močno potrudili in zato niti ni pretirano njihovo pričakovanje, da bodo na prireditvi našteli okoli pol milijona obiskovalcev.

Stoletni jubilej Škodovih tovarn

Vodilno industrijsko podjetje Češkoslovaške — Škodovi zavodi — obhaja letos svoj stoletni jubilej. Proslavo bodo pripravili in izvedli s primernimi slavnostmi in častmi, ki pripadajo imenu Škoda spričo njegovih zaslug za ugled češkoslovaške industrije sploh.

Škodove tovarne so danes velik dobavitelj za težko industrijo. To velja poleg turbin Strojne tovarne v Brnu predvsem za opremo v vzhodni Evropi, Južni Ameriki, na Švedskem ter na Norveškem. Pri Škodi so konstruirali in gradili parne turbine že od leta 1903, torej med prvimi v Evropi. Največja turbina, ki so jo doslej zgradili, ima zmogljivost 200 megavatov; pač pa bi tovarna lahko gradila tudi še večje enote.

Škodove tovarne je ustanovil leta 1869 češki inženir Emil Škoda. Leta 1900 je bilo podjetje preosnovano v delniško družbo in se je do prve svetovne vojne razvilo že v najpomembnejšo orožarno avstro-ogrske armade, enakovredno Kruppu v Nemčiji, Schneider-Creusot v Franciji in Vickersu v Veliki Britaniji. Med prvo svetovno vojno je podjetje dobavljalo orožje baje obema vojskujočima se taboroma.

Leta 1920, ko je podjetje po sklenjenem miru močno oslabelo, je kontrolo nad Škodovimi tovarnami prevzel francoski kralj orožja Eugen Schneider, ki si je pozneje podredil tudi še avtomobilsko industrijo Laurin-Klement, tovarno kablov Kablo, gradbeno podjetje Konstruktor, poljsko tovarno orožja Polskie Zakady in tovarno municije v Romuniji.

V sredini tridesetih let je češkoslovaška vlada Škodove tovarne podržavila. Le nekaj let pozneje pa je podjetje po nemški zasedbi Češkoslovaške povsem prešlo pod nemško vodstvo ter je bilo med drugo svetovno vojno eno izmed najpomembnejših tovarn orožja za Hitlerjevo vojsko. Leta 1945 so zavezniška letala uničila 70 odstotkov vseh objektov in zmogljivosti.

Obnova po vojni je bila opravljena tako hitro, da so Škodove tovarne leta 1947 začele že izvažati. Od tedaj prihajajo iz tovarne lokomotive, delovni stroji, ladijske in mostovne konstrukcije, avtomobili, oprema za jeklarne in valjarne in drugi izdelki.

Proizvodnja Škodovih tovarn gre predvsem v vzhodne dežele. Pač pa je podjetje močno angažirano tudi v deželah v razvoju, kjer nastopa kot glavni dobavitelj opreme za tovarne in elektrarne, opravlja montažo strojev in druge opreme, šola in uvaja v delo domačo delovno silo, nudi tehnično pomoč in nadzorstvo pri uvajanju proizvodnje.

PO ŠIROKEM SVETU

WASHINGTON. — Na prvi tiskovni konferenci je novi ameriški predsednik Richard Nixon obrazložil v glavnih potezah bodočo politiko svoje vlade. Za Nixonovo stališče je posebno značilno to, da želi nadaljevati pogovore o omejevanju jedrskega oboroževanja, vendar bi morali po njegovem te pogovore uvrstiti v širši načrt za popuščanje mednarodne napetosti. Prav tako je značilna tudi ugotovitev, da Amerika v primerjavi s Sovjetsko zvezo ne bi smela težiti k „superiornosti" v oborožitvi, marveč k „zadostnosti". Politični opazovalci vidijo v tem nagibanje k stališču, ki ga je zastopal prejšnji obrambni minister Mc Namara, namreč da ni treba za vsako ceno doseči in ohraniti premoč, temveč zadostuje enakost med obema velesilama.

DUNAJ. — Osrednja organizacija socialnega zavarovanja je objavila zanimive statistične podatke o zaslužkih delojemalcev v Avstriji. Po tej statistiki je največ delojemalcev (okoli 900.000) v skupini, kjer znaša mesečni zaslužek 3000 do 5000 šilingov. Druga skupina obsega 457.519 delojemalcev, katerih mesečni dohodki segajo od 2000 do 3000 šilingov; do 2000 šilingov mesečno zasluži 372.400 delojemalcev. Mesečne dohodke od 5000 do 6700 šilingov ima v Avstriji 214.807 delojemalcev, več kot 6700 šilingov na mesec pa zasluži 128.163 oseb.

BEOGRAD. — Po najnovejših podatkih, ki so jih objavili za prvih deset mesecev lanskega leta, je devizni dotok Jugoslavije iz tujskega prometa do 1. novembra 1968 znašal 160 milijonov dolarjev, to pomeni, da je bil za 25 odstotkov večji kot v istem obdobju predlanskega leta. V istem času lani je prispelo v Jugoslavijo nekaj več kot 21 milijonov potnikov v rednem prometu in nadaljnjih 8,6 milijonov potnikov v maloobmejnem prometu. Tudi lani je bilo največ gostov iz Zahodne Nemčije, na drugem mestu je bila Avstrija, na tretjem Češkoslovaška, nato pa Italija in Britanija.

PARIZ. — Francoski predsednik de Gaulle je med svojim obiskom v zaostali francoski pokrajini Bretanji doživel zelo različen sprejem. Prišlo je tudi do nekaterih demonstracij, med katerimi so pristaši podtalnega osvobodilnega gibanja zahtevali „svobodo za Bretanjo". Predsednik de Gaulle je svojo turnejo po Bretanji kljub temu izvedel do konca, v edinem govoru, ki ga je med potovanjem imel v mestu Quimperu, pa je glede gesel „Osvobodite Bretanjo" poudaril, da so Francozi in še posebej številni Bretonci to storili že pred petindvajsetimi leti. V tem govoru je de Gaulle tudi napovedal, da bo letos spomladi v Franciji posebno ljudsko glasovanje o daljnosežnih spremembah sedanjih ustavnih določil, med drugim tudi o tako imenovani regionalni reformi.

DUNAJ. — Zunanji minister dr. Waldheim je izjavil, da bo pred sestankom zunanjih ministrov Avstrije in Italije zaradi južnotirolskega vprašanja prišlo še do ponovne konference strokovnjakov. Taka konferenca je bila pred nedavnim v Ženevi in je v tej zvezi prevladovalo mnenje, da je morda že v bližnji bodočnosti računati z dokončno ureditvijo vprašanja Južne Tirolske.

LONDON. — Predsednik britanske vlade Wilson bo prihodnji teden uradno obiskal Bonn, kjer bo razgovarjal z zahodnonemškim kanclerjem Kiesingerjem. V okviru „vprašanj skupnega interesa" bodo menda obravnavali tudi načrt o ustanovitvi angleško-nizozemsko-nemškega konzorcija za proizvodnjo obogatenega urana. Pričakujejo, da bo to vprašanje izzvalo ostre reakcije, ker bi po sodbah nekaterih uresničitev takega načrta omogočila Zahodni Nemčiji izdelavo jedrskega orožja. Pač pa v Londonu take ugotovitve odločno zavračajo ter pravijo, da neodvisno od končnega sklepa Zahodni Nemčiji ne bo omogočena proizvodnja jedrskega orožja, ker se njen sedanji status ne bo spremenil.

WASHINGTON. — Na sedežu ameriškega predsednika so sporočili, da bo Nixon že februarja ali marca potoval v Evropo, kjer bo obiskal vrsto držav. Na vsak način hoče Nixon obiskati Pariz, London, Bonn in Rim, da bi utrdil vezi med Ameriko in njenimi glavnimi zavezniki. Prvotno je bilo predvideno, da bo Nixon obiskal Evropo šele po konferenci NATO, ki bo aprila.

BERLIN. — Podpredsednik izvršne komisije Evropske gospodarske skupnosti Sicco Mansholt je na tiskovni konferenci dejal, da za izoblikovanje evropske politične skupnosti ne zadostuje sedanjih šest držav-članic EGS, marveč „potrebujemo Veliko Britanijo, pa tudi skandinavske dežele". Zavzel se je za ustanovitev take politične skupnosti, v kateri bi morala biti vključena predvsem Velika Britanija, „tudi brez Francije, če bi bilo neogibno".

Petdesetletnica ljubljanske univerze

pomemben jubilej za celotni slovenski narod

V tem letu obhaja petdesetletnico ustanovitve in delovanja ljubljanska univerza, s katero smo tudi Slovenci dobili lastno visoko šolo. Jubilej te ustanove pomeni nedvomno važen dogodek za ves slovenski narod, zato se bo v tem letu zvrstilo več prireditev, posvečenih 50-letnici ljubljanske univerze. Svet ljubljanske univerze je imenoval tudi poseben odbor za pripravo teh proslav, katerih glavna manifestacija bo letos novembra. Predsednik tega odbora je rektor univerze prof. dr. Roman Modic. Izšel pa bo tudi obsežen spominski zbornik, ki bo imel predvidoma 600 strani. V njem bodo objavljeni članki o stoletnem boju Slovencev za lastno univerzo ter o razvoju te ustanove. Pregled svojega dela bo objavila tudi vsaka izmed devetih fakultet, obe knjižnici in pet inštitutov.

O zgodovini in razvoju ljubljanske univerze je objavil univ. prof. dr. Franc Adamič v „Primorskem dnevniku" daljši članek, iz katerega povzemamo naslednje podrobnosti:

Čeprav obstoja slovenska univerza šele 50 let, segajo njeni začetki skoro 400 let nazaj, v konec XVI. stoletja, ko so v Ljubljani (1595) ustanovili Jezuitski kolegij, najprej z bogoslovno in modroslovno, nato še s pravno in medicinsko (dvoletno višjo) šolo. Sto let kasneje so člani ljubljanske Academiae operosorum (1703) predlagali, da naj se v Ljubljani ustanovi neodvisna univerza, vendar odločujoči krogi predloga niso sprejeli. Sredi XVIII. stoletja so s pomočjo Kranjskega društva za kmetijstvo in koristne umetnosti ustanovili kmetijsko šolo (1771 do 1786), prvo obrtno šolo (1769 do 1784), potujočo šolo za predilce (1786), stolico za zdravilstvo in kmetijsko kemijo (1785) ter risarsko šolo za obrtnike in umetnike (1785—87); med slušatelji teh šol so bili tudi slušatelji bogoslovja in modroslovja, vendar se te šole ne prištevajo med visokošolske ustanove, pa čeprav se je predavalo na višjem nivoju.

V obdobju jožefinskih reform so v Gradcu ustanovili generalni seminar, kjer so centralizirali vzgojo duhovnikov (in uradnikov) iz notranje-avstrijskih dežel in zato ukinili ljubljanski kolegij ter vse višje strokovne šole, razen medicinsko-kirurškega inštituta, ki pa ni imel visokošolskega nivoja. Ker so kranjski deželni stanovi zahtevali za uradnike znanje deželnega jezika (slovenščine), so leta 1788 ponovno odprli v Ljubljani študij modroslovja, po ukinitvi generalnega seminarja v Gradcu leta 1791 pa so obnovili tudi bogoslovni študij.

Tako je ostalo do francoske okupacije (1809—13); guverner Ilirskih provinc maršal Marmont je leta 1810 ustanovil botanični vrt in centralno šolo za študij medicine, prava, tehnologije in političnih ved. Po odhodu Francozov je ostal v Ljubljani samo licej (ali višja gimnazija ter dva letnika filozofije), ki je veljal kot prva stopnja visoke šole in absolventi so se lahko vpisali v višje letnike na avstrijskih univerzah.

V revolucionarnem letu 1848 so Slovenci, združeni v dunajskem društvu Slovenija, zahtevali med drugim ustanovitev slovenske univerze; spomladi naslednjega leta so odprli začasne visokošolske tečaje iz pravnih disciplin, toda šolska reforma leta 1850 je onemogočila nadaljnji razvoj visokošolskega študija, razen bogoslovja. V dobi taborov je ideja o samostojni slovenski univerzi ponovno oživela. Že na ljudskem taboru v Šempasu leta 1868 so sprejeli v resolucijo, da se imajo brez zamude vpeljati ne samo slovenske normalke, ampak tudi slovenske gimnazije, realke in višje šole. Bil je govor predvsem o višji šoli za pravnike in da je za to Ljubljana najprimernejše mesto. Na vižmarskem taboru l. 1869 so zahtevali ustanovitev univerze z vsemi strokami, ker „potrebujemo kot narod slovenske zdravnike, slovenske učenike in slovenske pravnike, ker da je naš jezik sposoben za podučevanje vseh višjih predmetov, ker imamo v Ljubljani že knjižnico, muzej ter tudi dovolj učbenikov doma in po svetu, da imamo nekatere bogoslovne in prirodoslovne bukve, da imamo pravoslovno in politično imenoslovje, državljanski in kazenski zakonik, zato naj se brž ko brž ustanovi slovensko vseučilišče v Ljubljani".

Isto zahtevo so slovenski poslanci večkrat ponovili v letih 1869—71 v državnem zboru na Dunaju in še bolj utemeljene zahteve so sledile od leta 1907 do začetka prve svetovne vojne, ko so Slovenci po splošnih volitvah dobili večje število sedežev v dunajskem parlamentu. Avstrijska vlada je vedno našla izgovor ali sploh ni odgovorila.

Po razpadu avstro-ogrske monarhije spomladi 1919 je že prva Narodna vlada za Slovenijo ustanovila univerzitetni študij, namenjen slušateljem tehnike, ki niso mogli zaradi novih meja nadaljevati študija na avstrijskih univerzah, in za one, ki so se vrnili iz vojne. Zakon o ustanovitvi univerze je bil objavljen 23. julija istega leta, torej pred 50 leti. Obsegal je štiri fakultete: filozofsko s humanističnim in matematično-naravoslovnim oddelkom, medicinsko fakulteto, ki je do leta 1940 imela samo 4 semestrski študij, tehniško fakulteto z gradbenim, geodetskim, rudarskim, kemičnim in elektrostrojnim oddelkom ter popolno teološko fakulteto. Na pravni fakulteti so začeli s študijem kasneje. Prvi profesorji so prišli z dunajske, graške, praške in drugih univerz, med njimi Jesenko, Kidrič, Nachtigal, Plemelj, Vidmar in drugi.

Za sedež univerze so dali bivši deželni dvorec na Kongresnem trgu, kjer sta dobili prostore tudi pravna in filozofska fakulteta. V ostalem so bile gmotne in prostorne razmere od vsega začetka zelo težavne; medicinska fakulteta se že od tedaj stiska v prostorih bivše deželne bolnišnice, kjer so kasneje zgradili anatomsko-fiziološki inštitut in druge katedre. Del tehnike je vedril v kletnih prostorih stare realke, za druge predavalnice in laboratorije pa so s pomočjo industrije zgradili paviljon, ki ga poznamo pod imenom stara tehnika. Razen tega je stalno kot damoklejev meč viselo vprašanje redukcije medicinske in tehniške fakultete in obstoj celotne slovenske univerze. Zaradi tega so se zlasti v obdobju 1931—40 študentje in profesorji borili za univerzo, za izgradnjo univerzitetne knjižnice in popolno slovensko univerzo. Med obema vojnama je bila univerza z demokratično usmerjenimi študenti na čelu naprednih gibanj, med narodnoosvobodilno vojno so bili slušatelji in diplomanti ljubljanske univerze skupaj z delavsko-kmečkimi množicami najmočnejša subjektivna sila odpora, ki je vodila ideološko gibanje in nosila obenem najtežje vojne žrtve.

Po drugi vojni je bila najprej ustanovljena ekonomska (1946), agronomska (1947) fakulteta, nato pa oddelki za gozdarstvo (1949), veterinarski (1955), tekstilni in farmacevtski oddelek. Zunaj univerze deluje visoka šola za sociologijo in politične vede, pedagoška akademija, akademija za glasbo ter igralska in umetniška akademija. Teološka fakulteta je samostojna institucija, podrejena nadškofijskemu ordinariatu.

V letih 1960—61 je univerza ustanovila medfakultetne znanstvene inštitute za sociologijo in filozofijo, za biologijo, za geologijo, za geografijo, za kemijo ter inštitut za matematiko, fiziko in mehaniko. Univerzitetna knjižnica ima že nad en milijon zvezkov, centralna tehniška knjižnica in knjižnice fakultet pa skupno nad 600.000 zvezkov. V nove zgradbe filozofske, tekstilne, elektrotehniške, gozdarske in veterinarske fakultete je bilo vloženih več kot 20 milijard Sdin, v izgradnji so strojna, agronomska in gradbena fakulteta ter inštitut za matematiko, fiziko in mehaniko. Nekaj teh objektov bodo odprli letos v okviru proslave 50. obletnice univerze.

„Kulturna olimpiada"

ob olimpijskih igrah 1972 v Münchenu

Kakor so ob lanskih olimpijskih igrah v Mehiki pripravili tudi bogat kulturni festival, tako se tudi bavarsko glavno mesto München, kjer bodo leta 1972 prihodnje olimpijske igre, ne pripravlja samo na največjo športno prireditev, marveč hoče hkrati organizirati tudi mogočno kulturno-umetniško manifestacijo.

Že na podlagi dosedanjih načrtov je mogoče sklepati, da bo münchenska „kulturna olimpiada" res nekaj posebnega; obsegala bo najrazličnejše prireditve na vseh glavnih področjih kulture in umetnosti — od gledališča in glasbe mimo književnosti do likovne umetnosti.

Med priprave za olimpijsko leto 1972 ne spada le gradnja raznih športnih objektov, marveč bodo v Münchenu zgradili tudi posebno areno za kulturne prireditve, kjer naj bi našlo prostora baje 3000 do 4000 ljudi. K sodelovanju bodo povabili številne operne, operetne, baletne in dramske ansamble; med sodelujočimi orkestri že danes navajajo poleg münchenskih simfonikov tudi berlinske in newyorške filharmonike, dunajske simfonike, dresdensko državno opero ter radijski orkester Sovjetske zveze.

Na področju književnosti bo glavna manifestacija nedvomno posebna „nemška čitanka" s prispevki najpomembnejših nemških književnikov in znanstvenikov iz razdobja zadnjih sto let. V likovni umetnosti pa se bo München predstavil z veliko mednarodno razstavo, ki bo obravnavala vplive neevropskega slikarstva, kiparstva in umetne obrti na zahodno umetnost.

Sporazum o sodelovanju

med avstrijsko in jugoslovansko RTV

Pred nedavnim so bili na Dunaju razgovori med predstavniki avstrijske in jugoslovanske radiotelevizije o možnostih in oblikah medsebojnega sodelovanja, koordiniranja in izpopolnjevanja. Ob tej priložnosti so z obeh strani izrazili zadovoljstvo zlasti nad dosedanjimi stiki med celovškim in ljubljanskim radiom ter poudarili pripravljenost, da v bodoče poglobijo sodelovanje ter ga razširijo tudi na televizijo.

Na področju sodelovanja avstrijske in jugoslovanske televizije naj bi bili prvi korak „mestni pogovori" med Dunajem in Zagrebom. Pozneje pa bodo sledile različne skupne oddaje zlasti glasbenega in zabavnega značaja, predvideli so izmenjavo programov, prav tako pa govorili tudi o morebitni koprodukciji, h kateri bi morda povabili tudi še druge države. Glede radijske dejavnosti je bilo opozorjeno na številne ugodne možnosti sodelovanja v izmenjavi programov in informacij političnega, znanstvenega, kulturnega in športnega značaja, pri čemer bosta avstrijska in jugoslovanska radiotelevizija nudili novinarjem vso potrebno tehnično pomoč pri aktualnem poročanju iz obeh držav.

Med razgovori se je pokazalo, da na obeh straneh vlada zanimanje za čim tesnejše sodelovanje in da so dane tudi konkretne možnosti za tako izmenjavo, zato so sklenili, da bodo v kratkem izdelali in izmenjali podrobne predloge za realizacijo posameznih zdaj samo načelno začrtanih oblik sodelovanja med Avstrijo in Jugoslavijo na področju radia in televizije.

KULTURNE DROBTINE

● Sklad SR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov je izmed 32 predloženih scenarijev izbral štiri projekte, ki naj bi jih uresničili v tem letu. Po tej odločitvi bodo letos izdelali naslednje štiri slovenske filme: „Maškarado" po scenariju Vitomila Zupana, film „Na kmetih" po istoimenskem romanu Ivana Potrča, scenarij Živojin Pavlovič in Dejan Djurkovič, „Balado o kuririju" Mateja Bora in „Odisejeve muke" Dimitrija Rupla. Za vse štiri filme je dal sklad na razpolago 330 milijonov starih dinarjev, poleg tega pa je odkupil še nadaljnjih pet scenarijev, med katerimi sta tudi projekta znanih slovenskih režiserjev Hladnika in Stiglica.

● V okviru letošnjih slavnostnih iger v Salzburgu pripravljajo spet nekaj novih uprizoritev, med katere spada na opernem področju zlasti Mozartova opera „Cosi fan tutte". V Salzburgu pa se pripravljajo tudi že na „jubilejno" leto 1970, ko bodo salzburške slavnostne igre obhajale svojo petdesetletnico. Glavni poudarek bo na velikih Mozartovih operah „Čarobna piščal", „Figarova svatba", „Don Giovanni", „Beg iz seraja" in „Cosi fan tutte", ki naj bi jih pripravil Herbert von Karajan.

● Moskovski Bolšoj teater pripravlja novo uprizoritev svojega nedvomno najboljšega baletnega komada, namreč „Labodje jezero" Čajkovskega. Svojo sedanjo produkcijo je ansambel v Moskvi in na gostovanjih po vsem svetu uprizoril že najmanj tisočkrat, zato je po mnenju baletnega mojstra Grigoroviča prišel čas za novo uprizoritev.

● Letošnja likovna razstava treh sosednih dežel Koroške, Slovenije in Furlanije-Julijske krajine bo od 19. aprila do 5. maja v ljubljanski Moderni galeriji.

Prešeren v delih likovnih umetnikov

Mnogo ljubljanskih slikarjev prve polovice preteklega stoletja je imelo možnost, da bi naslikali največjega slovenskega pesnika in tako ohranili njegovo realno zunanjo podobo. Bili so to Matej Langus, Amalija Oblak, Hrvat Cetinovič in Mihael Stroj. Morda sami niso bili dovolj zainteresirani ali pa je bil pesnik sam tako skromen, da se slikati ni pustil?

Šele po Prešernovi smrti so posamezni slikarji, pozneje tudi kiparji, skušali ustvariti pesnikovo podobo po svojem ali po spominu Prešernovih sorodnikov in sodobnikov.

Ker pa imajo vsaktere oči svojega slikarja in vsaka doba svoj odsev na likovno ustvarjanje, je v teku stoletja nastala pravcata plejada Prešernovih podob — dostikrat med seboj zelo različnih. Gotovo pa so vse te slike tudi odraz notranjih dimenzij in likovniških zmogljivosti posameznih ustvarjalcev.

Nedvomno pa je le vsem lebdel pred očmi opis pesnikove zunanjosti, ki jo je po pripovedih Prešernovih sorodnikov in sodobnikov sporočil Fran Levec:

„Prešeren je bil srednje velikosti, prej velik kot majhen, vitke postave, a čokat in nasajen; imel je pobita ramena in zgoraj bolj široko glavo z majhnimi, tesno položenimi ušesi in podolgovatim licem, ki si ga je dajal vsak drugi dan čisto obriti. Imel je nenavadno lepe, drobne sive, ognjene, a ne hude oči, ki so se zdele zaradi kratkovidnosti le na pol odprte; široko, lepo oblikovano, a neopazljivo visoko čelo; imel je svetle in goste obrvi; lasje so bili kostanjevi, temnorjavi, dolgi in kodrasti, padali so prosto na ramena; nos je bil dolg, nekoliko upognjen; usta je pesnik imel majhna, ustnici tenki in stisnjeni. Na okrogli bradi je bila jamica. Roke in noge so bile bolj majhne. Okrog ustnic mu je ponavadi igral poreden smehljaj. Hodil je hitro in bil vedno nekoliko sklonjen."

Danes imamo res pester izbor najrazličnejših slikarskih in kiparskih upodobitev Prešerna in je res nemogoče reči, katera napravi najglobljі vtis. Morda prva znana Prešernova oljna podoba, ki jo je naslikal leta 1850 Goldenstein. Slikar je pesnika dobro poznal, dostikrat sta prijateljevala v družbi — zato je verjetno, da je Goldenstein skušal Prešerna čim bolj verno upodobiti. Bil pa je sam tudi otrok romantike in je zato njegova podoba morda le premalo realistična. Vendar pa velja mali Goldensteinov portret (27×22 cm) ne le za dragocen kulturnozgodovinski dokument, pač pa tudi kot mična umetnina, saj je slikan z isto ljubeznijo in studioznostjo, s kakršno so nekoč ustvarjali miniature. Prav gotovo pa Goldensteinova slika, četudi je po formatu majhna, izžareva določeno monumentalnost.

Druga Prešernova podoba, ki utegne zbuditi prav posebno pozornost mislečih gledalcev, je nedvomno risba Matije Koželja, ki jo je slikar napravil leta 1862. Ta upodobitev, nepretenciozna risba s svinčnikom, kaže zamišljenega, prezgodaj ostarelega moža; izgubljen pogled, brezup, že vidna vodenična zabuhlost, zmršeni lasje . . .

O Koželjevi sliki (velikost 47×35 cm) pravi predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar:

„Koželjev portret je edina Prešernova podoba, v kateri je podana tragika pesnikovega življenja. Podana pa je preprosto, nevsiljivo in prepričevalno. Gotovo je mlad človek ni slikal zavedno, pač pa po neizbrisnem vizuelnem spominu. Prav ta neizumetničenost vzbuja zaupanje v resničnost doživetja. Risba je delana z naivnostjo otroka in prirodnega kmečkega sinu, ki ga je Prešernov pojav iz danes neznanih nam razlogov močno in globoko presunil."

Največ svojega časa, znanja in truda pa je študijam in iskanjem sprejemljive pesnikove podobe nedvomno posvetil Božidar Jakac. Naslikal je vrsto študij mladostnega in ostarelega Prešerna, napravil številne litografije, ujedanke in lesoreze ter pripravil cele serije osnutkov za znamke ob stoletnici pesnikove smrti.

S kakšno resnostjo in ljubeznijo se je Jakac leta 1935 po številnih predhodnih študijah lotil velikega in odgovornega dela, priča diskretna beležka na hrbtni strani velikega oljnega portreta:

„Dr. France Prešeren. Na Goldensteinovi osnovi, po vseh znanih opisih sodobnikov, po slikah njegovih ožjih sorodnikov in s pomočjo njegovih sedanjih poznavalcev in častilcev obnoviti poskusil leta njegove moči (l. 1835) Božidar Jakac. V Ljubljani, julij-avgust 1935."

(Po članku Črtomira Zorca)

SPD „EDINOST" V PLIBERKU

vabi na

Prešernovo proslavo

ob 120. obletnici pesnikove smrti

v nedeljo 9. februarja 1969 ob 2. uri popoldne v dvorani pri Brezniku v Pliberku.

Na sporedu bodo recitacije iz Prešernovih „Poezij", o Prešernu in njegovi dobi bo govoril dr. Mirt Zwitter, društveni pevski zbor pa bo zapel več pesmi, prirejenih po Prešernovih pesnitvah.

Z udeležbo na prireditvi, s katero se tudi koroški Slovenci vključujemo v proslavljanje kulturnega praznika slovenskega naroda, hočemo izpričati, da znamo ceniti dragocene pesniške zaklade, ki jih je kot neminljive dobrine podaril našemu narodu največji slovenski pesnik dr. France Prešeren.

Odbor

Pavle Kernjak praznuje sedemdesetletnico

V nedeljo bo obhajal svoj sedemdesetletni življenjski jubilej naš znani in po svojih neštetih pesmih in melodijah daleč po svetu priznani glasbeni ustvarjalec Pavle Kernjak. Čeprav so taki prazniki v glavnem osebna ali kvečjemu družinska zadeva, je prav in potrebno, da temu dogodku posvetimo nekaj vrstic tudi v našem listu.

Ali ga ne bi lahko imenovali „trubadurja koroških Slovencev"? Skozi dolga desetletja živi in dela za slovensko koroško pesem; njej in slovenskemu ljudstvu velja njegova neomajna zvestoba. O tem pričajo njegove neštete harmonizacije in priredbe, s katerimi je iztrgal pozabi in očuval za bodoče rodove pristne narodne pesmi, v katerih se odraža duša slovenskega človeka na Koroškem.

Ljudski pesmi je Pavle Kernjak posvetil vso svojo ljubezen in svoje prirojene sposobnosti. Šel je — kakor da bi tudi v tem oziru hotel ostati zvest tradiciji naših velikih ljudskih pevcev — trdo pot samouka. Prodrl je v zakonitosti harmonije in glasbene teorije, a njegove melodije so ostale neizumetničene, njegove skladbe nosijo pečat ljudskosti in so prav zaradi tega postale del narodnega blaga, del ene najbogatejših zakladnic ljudske pesmi. V njegovih skladbah je odlika domačnosti in preprostosti; iz neusahljivega vrelca ljudske pesmi je Pavle Kernjak črpal pobude in snovi za svojo velikostransko ustvarjalnost.

Kakor že njegov oče, se je Pavle Kernjak posvetil „poklicu" organista ter je živel sredi svojega ljudstva. S posluhom rojenega umetnika je prisluhnil njegovemu bistvu, doživljal našega človeka v srečnih in hudih trenutkih, ga spoznaval pri delu in v prazničnem vzdušju, skratka v veselju in tegobi, kar izpoveduje naš človek v narodni pesmi. In ta pesem je postala v pravem pomenu besede vsebina njegovega življenja — njej služi kot pevec in pevovodja, kot harmonizator in skladatelj in tudi kot pesnik.

Najvažnejše področje Kernjakove ustvarjalnosti je nedvomno narodna pesem. Slovensko pevsko kulturo je obogatil s celo vrsto ljudskih pesmi in raznimi pestrimi venčki. Njegove priredbe in izvirne skladbe so postale sestavni del ne samo vseh koncertov naših domačih pevskih zborov, marveč so jih posneli daleč po

svetu tudi najboljši interpreti slovenske pesmi, kot je predvsem Slovenski oktet v Ljubljani. Seveda pa je za popularizacijo svoje pesmi skrbel tudi Pavle Kernjak sam, saj je skozi desetletja vodil različne pevske zbore ter dolga leta deloval kot osrednji pevovodja Slovenske prosv. zveze.

Človek se nehote vpraša, kje so vzroki, da je Kernjakova pesem tako globoko prodrla v srce vsakega Slovenca ter da ji radi prisluhnejo tudi naši nemško govoreči sosedi? Odgovor je zelo preprost: priljubljene so njegove pesmi in skladbe predvsem po prirodni šegavosti, ki živi v tako nepokvarjeni obliki v ljudstvu samem. Kernjak jo je uspel čudovito zajeti in obogatiti, zato je njegova pesem, pa naj gre za priredbo narodnega napeva ali tudi za njegove izvirne skladbe, povsod domača in priljubljena.

Kernjakove pesmi so polne življenjske iskrenosti, zajete iz globin zdravega koroškega slovenskega ljudstva in domače zemlje. Prav iz te zakoreninjenosti v domači svet, v delo, boj in življenje našega človeka so razumljive njegove pristno slovenske melodije, s katerimi je podaril koroškim Slovencem in preko njih vsemu slovenskemu narodu ogromno kulturnega bogastva. Saj je ravno naša pesem po eni strani najbolje potrdilo dejanskega avtohtonega življa slov. ljudstva na Koroškem in po drugi strani neizpodbiten dokaz naše žive povezave z narodovo celoto.

Slovenski pesmi, ki jo povsem upravičeno imenujemo in čuvamo kot naš najdragocenejši zaklad, posveča Pavle Kernjak od mladih dni vse do danes svoje delo in svoje sposobnosti. Za vse to smo mu koroški Slovenci iskreno hvaležni ter mu ob njegovem življenjskem jubileju veljajo naše prisrčne čestitke in tople želje. Zlasti mu želimo, da bi ohranil svojo živahnost in iskrivost, da bi še dolga leta živel in ustvarjal v družbi svojih cicibanov, vesel in nasmejan, kakršen se predstavlja v svojih neštetih pesmih in napevih.

„Ko sem bil star petdeset let, sem bil bolan in slab, s šestdesetimi sem bil že boljši. Zdaj pa se najbolje počutim. Presneto, ne mislim še umreti . . ." To je pristni Pavle Kernjak, kakor ga poznamo in cenimo. In tak naj nam ostane še naprej, to je naša prisrčna želja ob njegovem prazniku!

Poklonili smo se spominu

narodnega heroja Matije Verdnika - Tomaža

Ob 25. obletnici smrti narodnega heroja Matije Verdnika - Tomaža je bila zadnjo nedeljo na sveškem pokopališču spominska svečanost, posvečena spominu na dragocene žrtve, doprinesene za svobodo, mir in prijateljsko sožitje med narodi. Poleg številnih odbornikov in članov Zveze koroških partizanov ter lepega števila domačinov se je ob grobišču, kjer počivajo Tomaž in njegovi soborci, zbralo tudi veliko zastopstvo z Jesenic. Prišle so Tomaževa žena in dve sestri, prispela je mati dveh v Svečah pokopanih partizanov, navzoči so bili številni znanci in soborci z Jesenic, med njimi predsednik jeseniškega odbora Zveze združenj borcev NOB Franc Konobelj - Slovenko ter predsednik odbora borcev za severno mejo Jože Stražišar.

V imenu jeseniškega odposlanstva je med polaganjem vencev spregovoril predednik Franc Konobelj - Slovenko, ki je na kratko orisal življenjsko pot Matije Verdnika - Tomaža. Pri tem je naglasil zlasti njegovo ljubezen do Koroške, kjer so pred prvo svetovno vojno živeli njegovi starši in kjer je Tomaž v zadnji vojni bistveno prispeval k razvoju protifašističnega osvobodilnega gibanja. **„Mogoče se njegovih žrtev in prizadevanj premalo zavedamo,"** je naglasil, **imamo pa zadoščenje ne samo njegovi soborci, temveč tudi ostalo prebivalstvo Gorenjske in Koroške, da je seme, ki ga je sejal tostran in onstran Karavank, boro vzklilo in bogato obrodilo. Bratstvo in enakost narodov je prav na teh mejah dobilo svoj pravi odraz in lahko trdimo, da je partizanska borba bila tista, ki je porušila meje, ki so nas dolga leta razdvajale."**

Tudi predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik - Gašper je v svojem kratkem nagovoru poudaril, da danes že jasno vidimo sadove, ki so zrasli iz velikih žrtev, ki jih je naše ljudstvo dalo v zadnji vojni za mir in prijateljsko sožitje med narodi. Odprte meje med Avstrijo in Jugoslavijo so ena izmed jasnih prič, da so bila načela, za katere se je boril Matija Verdnik - Tomaž, vredna žrtev. **„Na Koroškem pa je poleg tega grobišča še 39 pokopališč, kjer počivajo trupla podlih borcev za svobodo proti fašizmu. Pravice, ki jih danes uživamo koroški Slovenci, so bile torej neizmerno drago plačane, so ogromen solidarni doprinos za skupno srečnejšo bodočnost obeh narodov na tem koščku zemlje."**

Oporoke mrtvih herojev in borcev za svobodo naše ljudstvo ne bo nikoli pozabilo in se v globoki hvaležnosti klanja njihovemu spominu!

15. tekme za „Ziljski pokal"

Minulo nedeljo so v Zahomcu že petnajstič priredili tekmo v smučarskih skokih za „Ziljski pokal". Ob 60-metrski skakalnici, ki nosi ime slavnega graditelja smučarskih velikank inž. Stanka Bloudka, se je zbralo skupno 35 tekmovalcev, med njimi 13 iz Slovenije, tako da je imela tudi ta prireditev mednarodni značaj.

Čeprav so se tekme udeležili tudi skakalci iz drugih predelov Avstrije, se je prireditev razvila v dvoboj med zastopniki iz Slovenije in domačimi zahomškimi skakalci, ki na Koroškem nimajo resnih konkurentov. Gre pač za sadove petnajstletne prizadevnosti, kateri se imajo zahomški športniki zahvaliti, da velja Zahomec danes za pravo trdnjavo te športne panoge na Koroškem sploh. Velike zasluge imata za ta razvoj predvsem predsednik zahomškega športnega društva dr. Janko Wiegele in trener Franci Wiegele.

„Ziljski pokal" je letos osvojil mladinec Drago Pudgar iz Črne, ki je za skoka 53 in 52,5 m prejel najvišjo oceno 194,9 točke. Tudi med člani si je prvo mesto priboril tekmovalec iz Slovenije, namreč Kranjčan Bogataj (dvakrat po 52 m), medtem ko je pri mlajših mladincih zmagal domačin Schnabl (49,5 in 51,5 metra); za najdaljši skok dneva (54 metrov) pa je poskrbel Zahomčan Millonig. Znani zahomški skakalec in koroški deželni prvak Janko Zwitter letos ni sodeloval, ker se z avstrijsko državno reprezentanco mudi na turneji po Nemčiji.

Dan pred tekmo doma v Zahomcu so se zahomški skakalci udeležili prireditve v Vrbi, kjer so prav tako zabeležili izredno lepe uspehe. Med mladinci je zmagal Hanzi Millonig, ki je s skokom 49,5 m postavil nov rekord skakalnice, katerega pa je potem zmagovalec med člani Vinko Bogataj iz Slovenije izboljšal še za pol metra.

Slovensko prosvetno društvo
R a d i š e

vabi na pustno igro

DVA PARA SE ŽENITA

ki bo uprizorjena v nedeljo 9. februarja 1969 s pričetkom ob pol tretji uri popoldne v dvorani pri cerkvi.
Ljubitelji zdravega humorja prisrčno vabljeni.

o d b o r

Bilčovski prosvetaši na Gorenjskem

Lep sončen zimski dan je bil v nedeljo 26. januarja, ko so se igralci in pevci SPD „Bilka" z avtobusom podjetja Sienčnik iz Dobrle vasi odpeljali v Tržič, da vrnejo tamkajšnjim igralskim skupinam večkratni obisk v našem kraju. Vožnja po lepi suhi cesti skozi Rož in soteske Karavank je bila užitek in je zato razumljivo, da je vladalo med nami veselo razpoloženje, ki ga je naša slovenska pesem le še dvigala.

V Tržiču so se nam pridružili zastopniki Prosvetnega društva Svoboda in nas potem spremljali po precej strmi gorski cesti v pol ure oddaljeno vas Lom nad Tržičem, kjer so nas prijateljsko sprejeli. Navdušila nas je lepa nova dvorana, v kateri je bil ob dveh popoldne nastop našega moškega zbora in nato uprizoritev Jalenove igre „Dom".

Po pozdravnih nagovorih je najprej zadonela naša koroška „Nmav čriez izaro", ki so ji sledile še druge koroške narodne pesmi, kot so jih prepevali že naši davni predniki. Haležni poslušalci, ki so napolnili dvorano, so pevce nagradili z navdušenim aplavzom. Pevskemu sporedu ki ga je posrečeno povezoval predsednik našega društva Peter Siter, je sledil nastop naših igralcev. Navdušenje obiskovalcev se je še stopnjevalo, kajti vloge so bile vse dobro podane. V znak priznanja so pevci in igralci prejeli šopek nageljev, na njihovo prvo srečanje z Lomljani pa jih bo spominjala lepa slika, ki so jo dobili v dar. Tudi naš godbeni trio je zaigral še nekaj poskočnih melodij. Radi bi še ostali med prijaznimi Lomljani in zlasti med postrežljivimi dekleti, a treba je bilo dalje, kajti zvečer smo imeli napovedan nastop še v Podljubelju nad Tržičem.

Tudi tam so nas prisrčno in bratsko sprejeli; polna dvorana je že nestrpno pričakovala našega nastopa. Ko se je odprla zavesa, je naše pevce sprejelo spontano navdušenje in smo se kar čudili, od kod je v tem gorskem kraju prišlo toliko poslušalcev. Odvijal se je isti spored kot v Lomu in z enako hvaležnostjo je publika sprejemala petje in igranje; pa saj so se pevski zbor, igralska skupina in godbeni trio res tako izkazali, da jim gre vse priznanje.

Ob koncu prireditve so zastopniki tamkajšnjih organizacij izrazili zadovoljstvo nad našim nastopom ter naglasili željo, da bi se taki medsebojni obiski še nadaljevali. Pa tudi potem pri večerji, ki sta jo obogatili pesem in godba, je prišlo do izraza prepričanje, da je odprta meja najboljše jamstvo za utrjevanje prijateljskih stikov med sosednima deželama in državama, hkrati pa tudi med Slovenci tu in onstran meje. Vsem našim gostiteljem smo iskreno hvaležni za res lepe ure, ki smo jih preživeli med njimi, ter jim kličemo nasvidenje! —

V nedeljo 2. februarja je imel v dvorani pri Miklavžu g. Zaletel predavanje z barvnimi slikami. Lepemu številu obiskovalcev je v besedi in sliki prikazal zanimivost iz Hong Konga, britanske kolonije ob kitajski meji. Predavatelju smo hvaležni za res zanimivo predavanje.

V A B I L O

na

2. GIMNAZIJSKI PLES

Vabimo vse ki se čutijo z nami povezane, na 2. gimnazijski ples, ki bo 8. februarja 1969 ob 20. uri v kletni dvorani Glasbenega doma (Konzerthaus) v Celovcu.

Igral bo ansambel „Korotan". V kulturnem sporedu bo nastopil fantovski zbor 8.a razreda ter „Veseli študentje". Začetno polonezo bodo plesali dijaki Slov. gimnazije.

Vstopnina:
prostovoljni prispevki

Pripravljalni odbor

Št. Janž in Železna Kapla

Tudi Športno društvo Št. Janž v Rožu je pred nedavnim izvedlo svoj tradicionalni veleslalom na Šentjanških Rutah. Na tekmo se je prijavilo 105 tekmovalcev iz vseh predelov Koroške in se torej niti ni čuditi, da se je spričo takšne konkurence od domačinov uveljavil le Lojze Gabriel, ki je med mladinci zasedel drugo mesto. Zmagovalec dneva je bil Helmut Ranner (ÖDK). Vsekakor pa je treba izreči besedo priznanja domačemu športnemu društvu, katerega funkcionarji in člani so poskrbeli za brezhiben potek tekmovanja, ki ga je vodil športni sodnik inž. Danilo Kupper.

—

Prav tako se je s svojo zimskošportno dejavnostjo letos že drugič predstavila športna sekcija Slovenskega prosvetnega društva „Zarja" v Železni Kapli. V nedeljo 19. januarja so priredili sankarsko tekmo, katere se je na 1 km dolgi progi od Avpriha do Avprihove žage udeležilo 58 tekmovalcev. Pri dekletih do 14 let je zmagala Veronika Sadovnik, pri mladincih do 14 let Flori Ojster, pri dekletih nad 14 let Zofi Lipusch in pri moških Franc Lamprecht. Minulo nedeljo pa je imelo SPD „Zarja" smučarske tekme v Lepeni, kjer je progo za slalom uredil šolski ravnatelj Johann Stossier. Pri moški mladini do 14 let je zmagal Albin Knafl, pri moških od 14 do 27 let Georg Arl in v starostni skupini Fritz Stern. Za dobri potek obeh prireditev gre zahvala predvsem odbornikom društva.

Po našem organizmu se nenehno pretakajo slane vode

Pred poi milijarde let so prva živa bitja previdno trzajoč lezla iz toplih oceanov na kopno, noseč v sebi del svoje mokre, prehranjevalne okolice, slano morsko vodo. Ta voda se pretaka po vseh, tudi najmanjših krvnih kanalih človeškega telesa. Napolnjuje vsako celico in udarja ob vsako celično steno. Noben organ ne bi mogel ostati pri življenju brez te vode. Samo po teži sodeč, vebuje človekov organizem 60 do 70 odstotkov vode, kar je pri odraslemu moškemu povprečne višine približno 45 kilogramov. Celo v navidezno tako trdnih kosteh je več kot 20 odstotkov vode, v krvni plazmi pa celo 95 odstotkov.

Voda nas obvaruje pred tem, da bi zaradi lastnega notranjega ognja dobesedno zgoreli. Delovanje mišic pri fizičnem delu ali športu in kemične spremembe, ki neprestano nastajajo povsod v telesu, proizvajajo toploto, ki bi povsem zadoščala, da bi zgoreli. Voda pa, ki prepaja celice in tkiva, absorbira odvečno toploto prav tako hitro, kakor nastaja. Razen tega voda ublažuje udarce. Tekočinska blazina varuje možgane pred pretresi. Podobno so oblazinjene kosti in členki, organi in živci proti neštetim udarcem, ki jim je naše telo izpostavljeno v vsakdanjem življenju. Brez teh tekočinskih blazin bi komaj prenašali udarjanje pet ob pločnik ali udarce kladiva v roki. Najlažja nezgoda bi povzročila namesto neznatne bunke hude posledice.

Tekočina telesa, eno najboljših topil, nosi po telesu dragocene kemikalije, deloma raztopljene, deloma fino razdeljene. Natrijeve in kalijeve raztopine v telesu so nepogrešljive za prenos telesno električnih impulzov, ki aktivirajo živce in mišice.

Kakor zaloge hrane, je treba tudi zaloge vode v telesu stalno dopolnjevati. Človek spije na dan povprečno 1,5 litra tekočine v obliki vode ali drugih pijač. Nadaljnji liter sprejme vase s trdo hrano, ki vsebuje, pa naj se nam zdi še tako suha — to velja tudi za meso — prav toliko vode, kot mi sami. Skozi urinske kanale odvaja telo dnevno približno 1,5 litra tekočine. Zaradi izhlapevanja, ki nas ohlajuje, se na poti čez kožo in pljuča izloči še liter tekočine.

Ta skromna bilanca dveh in pol litrov sprejemanja in odvajanja tekočine pa ne pove vsega o vodnem gospodinjstvu našega telesa. Telesna tekočina se namreč neprestano izmenjava tudi med posameznimi organi in organskimi sistemi. V enem dnevu ledvice filtrirajo 180 litrov tekočine iz krvi in jo ji nato skoraj v celoti spet dovajajo.

V telesu samem se na dan izloči skoraj več kot 10 litrov vode. Žleze slinavke izločijo 1,5 litra, da obdržijo mokro ustno votlino in pospešijo prebavo. Želodec izloči 1,5 litra želodčnega soka. Trebušna žleza slinavka, jetra in tanko črevo izločijo skupaj približno 4,5 litra tekočine. Del teh prebavnih sokov prevzame že spet tanko črevo, del preostale tekočine napravi ostanke iztrebkov v debelem črevesu voljne, ostanek pa gre po črevesnih resicah spet nazaj v organizem.

Do nedavnega ni bilo znano, če ostane določen del vode za stalno v telesu, kar so zdaj ugotovili s poskusom. Nekaj molekul vode so radioaktivno obeležili, jih dodali telesni tekočini in zasledovali na poti po organizmu. V 10 do 15 dneh je izginila polovica zaznamovanih molekul in po nekaj tednih ni bilo nobene več. Kakor drugi tokovi v naravi torej tudi voda našega telesa priteče, preteče in spet odteče.

Kako zvemo, kdaj potrebujemo vodo in koliko? Domnevamo, da je občutek suhosti v grlu signal žeje. V resnici pa signal izvira iz krvi. Če se na primer gibamo na vročem soncu in izhlapi pri tem iz telesa liter tekočine, se zaradi izgube vode kri zgosti. Če postane kri za temperaturo in za trenutno telesno počutje pregosta tekočina, potem doseže kemični dražljaj ustrezajoč center v možganih, ki pošlje sporočilo ustom in grlu, kjer nato živci vzbudijo občutek žeje. Pijemo, žeja je pogašena in s tem tudi spet vzpostavljeno ravnotežje v našem vodnem gospodinjstvu telesa.

Žejni pa postanemo tudi, če pojemo kaj slanega. Ta občutek žeje pa ne nastane zaradi tega, ker je telo zgubilo vodo, marveč zato, ker je je preveč sprejelo. Telo namreč ne vzdržuje samo določeno količino vode, marveč tudi za konstantno količino soli te vode — približno 9 odstotkov (kar verjetno ustreza vsebini soli pramorja, ki je bilo okolje prvih organizmov). Ker hočeta biti voda in sol stalno v istem razmerju, moramo po povečanem dovajanju soli sprejeti več tekočine. Voda, ki gre iz telesa v obliki potu (znoja), je slana (vsebuje sol). In po močnem znojenju moramo nadomestiti ne samo vodo, temveč tudi sol.

Vodne rezerve človeka so mnogo manjše kot njegove rezerve trdnih snovi. Človek, ki mirno leži v hladnem prostoru, lahko ostane pri življenju največ 12 dni. Če pa mu dovolimo piti, lahko vzdrži dalj kot dva meseca brez hrane. V drugi svetovni vojni so vsebovali predpisi za vojake in letalce, ki so se zgubili v puščavi ali se spustili na morju, točna navodila, kako se lahko izognejo veliki nevarnosti izsušitve. Možem so svetovali, naj se izogibajo telesnim naporom in obvarujejo kolikor mogoče pred soncem, omočijo kožo z morsko vodo, da si tako pridobijo ohladitev, namesto da bi zaradi znojenja izgubljali dragoceno telesno vodo. Razkropljeni vojaki v puščavi naj bi podnevi počivali in hodili le ponoči.

Kot najvažnejšo tekočino največkrat označujemo kri. Vendar je pravzaprav voda tista, ki se pretaka po telesu in ga obdrži elastičnega, mu daje toploto in hlajenje, raztaplja za življenje potrebne snovi in nosi s seboj hraneče molekule, pravi življenjski eliksir.

ZANIMIVOSTI

● **Najvišji most na svetu je Royal George Bridge, ki se pne 321 metrov visoko nad reko Arkansas v Coloradu. Njen srednji lok je dolg 268 metrov, držijo pa ga 300 ton težki kabli, od katerih je vsak spleten iz 4200 jeklenih žic.**

● **Medtem ko dim od izgorevanja premoga ne povzroči nobene reakcije Geigerjevega števca, vpliva dim od izgorevanja lesa v precejšnji meri na napravo za beleženje radioaktivnosti. Pri izgorevanju lesa se namreč izloča določena količina ogljika 14, izotopa, ki ima radioaktivne lastnosti.**

● **Čeprav so indijskega bivola privadili kmečkim opravilom, je ohranil dokaj nasilno in hudobno naravo. Nikdar pa ne bo storil nič žalega otrokom, ki lahko počenjajo z njim, kar hočejo.**

● **Ob obali letoviškega mesteca Newcastle v zalivu Dundrum na severnem Irskem rastejo zaradi močnih in stalnih vetrov z morja vsa drevesa ukrivljena proti kopnemu.**

● **Benetke so zgrajene na 118 otokih, ki jih povezuje 78 mostov. Tudi Amsterdam je zgrajen na otokih, in sicer jih je 96, mostov pa 290, medtem ko ima mesto Gand v Belgiji 26 otokov in 207 mostov.**

● **Prvi, ki se mu je posrečilo živemu priti preko Niagarskih slapov, zaprtemu v sod, je bil leta 1850 Sam Patch; ponovil je svoj podvig potem še enkrat, spet srečno. Mnogi pa so plačali podobne poskuse z življenjem.**

● **Med vodnimi pticami je precej pogost pojav, da se križajo samci in samice dveh različnih vrst, kar se pri drugih pticah ne dogaja nikoli. Mladiči iz takih križanj potem ne morejo imeti potomcev.**

● **Med karnevalskim rajanjem leta 1833 v Parizu si je eden od povabljencev krčevito snel masko in razkril svoj grozotno spačeni obraz. Vsi so mislili, da gre za šalo, toda hip za tem se je nesrečnež mrtev zgrudil na tla: bil je prva žrtev epidemije kolere, ki je nato v nekaj dneh zahtevala samo v Parizu nekaj deset tisoč mrtvih.**

● **Največja riba, kar so jih kdaj ulovili na trnek, je bil morski pes, dolg 5,10 metra in težak 1210 kg, ki je leta 1959 zgrabil za vabo na trnku v avstralskem zalivu Denial.**

● **Živali lahko prenesejo na ljudi okoli 80 vrst bolezni. Trakulja pride v človeka na primer izključno s premalo kuhanim ali pečenim mesom.**

● **Elizabeth Smith (1776—1806) iz Conistona v Angliji se je s 13 leti naučila francoščine in italijanščine, nemščine s 15. letom, s 17. arabščine, perzijščine in španščine, naslednje leto pa še latinščine, grščine in hebrejščine.**

● **Po verjetnostnem računu je možnost, da bi imela dva človeka popolnoma enake prstne odtise, kakor 1 proti 17 milijard.**

Prijetne dišave

lepšajo človeku življenje

V moderni civilizaciji človeku peša voh. Zaradi tega je marsikdo prikrajšan za prijetne reči, na primer pri mizi, pogosto pa je to tudi posledica motenj v živčevju in v delovanju žlez.

O človeškem vohu kot pomembnem čutu so razpravljali na „simpoziju o vohu in vonjavah" v Cannesu, kjer so udeleženci opisali najnovejše ugotovitve na tem področju.

Skupina francoskih znanstvenikov je izpopolnila preskus, pri katerem je mogoče po vohu ugotoviti nosečnost. Pariški profesor Le Magnen je izoliral snov, ki jo je najti izključno v ženskih nosnicah in s katero se dajo ugotoviti nekatere hormonalne motnje oziroma spremembe.

„Prišel bo dan, ko se bo iz dimnikov kadil dim, ki bo po človekovi volji dišal po šmarnicah," je dejal eden izmed udeležencev zborovanja v zvezi s poskusi, da bi industrijskemu dimu dodajali razne prijetno dišeče primesi. S prijetnimi vonjavami skušajo premagovati utrujenost delavcev v industriji in naveličanost zaradi enoličnosti ob tekočem traku.

Nekatera zdravila nimajo prijetnega vonja. Tovarne zdravil skušajo dati svojim proizvodom vonj, ki bolniku pomaga preganjati zoprne občutke. Anketa v tej zvezi je pokazala, da imajo odrasli najraje vonj po pomaranči ali limoni, otroci pa po češnjah in malinah.

Tajnost švicarskih bank

Švica ima glede na število prebivalcev (5,7 milijona) razmeroma več bank kot katerakoli dežela po svetu. V podzemskih jeklenih zakladnicah 4200 švicarskih bank je shranjen denar najrazličnejših valut v skupni vrednosti — seveda zgolj po približnih ocenah, kajti podatkov ni — vsaj 17 milijard dolarjev. Kako velik je znesek? Podrobnejše napovedi v tej zvezi ne tvega nihče.

Priljubljenost švicarskih bank tudi pri inozemskih klientih je zasnovana na skrbno varovani in državno zaščiteni poslovni tajnosti. Bančni nameščenec, ki izda kakršen koli podatek o strankah, se lahko pripravi na visoko denarno kazen in na pol leta zapora. Podobno kazen tvega, kdor skuša s podkupovanjem dobiti podatke te vrste.

Švicarski sistem deluje v grobem takole: klient, ki želi naložiti denar, dobi številko; njegovega imena ni niti na obračunih niti na sporočilih o stanju bančnega računa. Banke menjavajo celo pisemske ovitke in pisalne stroje, tako ne more nihče sklepati, iz katerega denarnega zavoda je prispelo določeno pismo. Od naloženega denarja ne dobi klient — izjema so švicarski državljani — ne le nobenih obresti, marveč mora za hrambo plačati vsako leto po en odstotek od naložene glavnice.

V švicarskih bankah hranijo najrazličnejši ljudje svoj denar tudi zato, ker sodi ta dežela med tiste redke, kjer utaja dohodka ni kazniva. Zaradi tega so se že nekajkrat jezile finančne oblasti ameriške vlade. Neki filmski igralec, ki je zaslužil nad milijon dolarjev na leto, je šel v Švico in odprl bančni račun. Davčna uprava ZDA, ki mu je bila že tik za petami, je v tem primeru ostala praznih rok, švicarske bančne zakladnice so bile tudi zanjo zaprte.

Ivan Cankar:

NA KLANCU

23

Prišla je mimo krojačeve hiše; krojač je odprl duri, stopil je na cesto in jo je pozdravil. Kakor beračica je stala pred njim, obraz ponižen, život upognjen.

„No, kam, Mihovka?"

Ni se nasmehnil, debeli obraz je ostal resen. Prašal je samo iz navade in ni mu bilo prijetno, da je stala pred njim kakor beračica ter gledala nanj z očmi, ki so naglas prosile.

Stopila je bliže, obšlo jo je upanje.

„Po sitnih potih, krojač, po takih potih, da bi jih nikomur ne želela. Sina so mi dali v šolo, glejte, in zdaj ne more več dalje, spodili ga bodo iz Ljubljane."

Krojač se je začudil, resnično sočutje mu je pogledalo iz oči.

„No... zakaj bi ga podili... kaj pa je napravil?"

„Stanovanja ne more plačati, lačen je in raztrgan."

Krojač je pomislil.

„Glejte, ko bi bil vaš stari ostal doma, saj bi imel pri meni dela dovolj... Kaj pa boste vi sami? Saj še hlač ne morete pošteno zbiti... No, koliko pa je dolžan?"

„Deset goldinarjev; pet jih je dal župan..."

Tresla se je od pričakovanja, — glej, že je segel v notranji žep, izpustil je spet in se je vrnil v prodajalnico.

„Počakajte malo!"

Ko je prišel iz prodajalne, ji je naštel v roko pet svetlih goldinarjev.

„Kadar bo fant doma, naj pride pomerit obleko k meni... Zbogom, Mihovka!"

Pokimal je z glavo in je zaprl duri za sabo.

Francka je hitela na klanec, v žepu so cingljali dolginarji, z veselo godbo so spremljali njene vesele misli...

Odprla je duri in je stala okamnela.

Za mizo je sedel Lojze, obraz zabuhel in rdeč od vetra, čevlje blatne, obleko do vratu oškropljeno.

Ko je stopila mati v izbo, se ni ozrl in ni pozdravil.

„Zakaj si prišel, Lojze?"

Oči so se srečale in so se orosile.

„Saj imam denarja, Lojze, jutri se vrneva v mesto."

Lojze je gledal v tla.

„Mati, rajši bi ostal doma... ne morem več tam živeti, kakor v peklu je tam... Rajši bi ostal doma, saj ni vse nič, saj ne bo nikoli nič..."

Njegov mladi, še otroški obraz se je hipoma postaral, gledal je resno in temno, govoril je mirno, ne da bi zazdihnil, zajokal.

Mati se je prestrašila, stopila je k njemu.

„Lojze, ne govori tako, jutri pojdeva. Vse bo spet dobro, samo žalosten ne bodi, glej! Koliko let pa je še? Kakor da bi trenil, bodo minila. Potrpi — saj zdaj imava denarja in prihodnji mesec bo že kako, bom že kako poskrbela prej, da ne bo treba gledati zadnji dan... Ali si lačen, Lojze?"

Mati je hitela kuhat kosilo, Lojze se je zasul, ker mu je bilo mokro v čevljih, in je šel k peči. Ko je začutil gorkoto v životu, ga je obšlo polagoma mirno, sladko čustvo; lepo in prijetno je doma za pečjo, kjer ni nikogar, da bi se ga človek bal, kjer ni treba gledati, da bi ne stopil pretrdo, da bi se nerodno ne okrenil in bi že zakričalo: „Ti, fant, vedi se spodobno — in plačaj rajši!" Ni bilo treba gledati v tla, da bi ne srečal hudobnih oči, ki strme neprestano vanj: „Plačaj, berač, ali pa pojdi!" — Brez skrbi lahko odpre duri in gre na cesto, ne da bi kdo zakričal za njim z osornim glasom: „Najboljše bo, če se ne prikažeš več; do jutri bom čakala, dalj ne, ne uro dalj!" in ni jih bilo v tej gorki, domači izbi, ki bi se mu po strani posmehovali, ker ne plača in ker je raztrgan in lačen... Tam zunaj je klanec, prijazen in lep, kakor nobena cesta v mestu, in tam so sosednje hiše, nizke, s slamo krite in prijazni ljudje stanujejo v njih, ki ne reko žale besede beraču in ga povabijo k skledi koruznega močnika, če odpre duri in prosi vbogajme... Oglasil se je zvon farne cerkve, zazvonilo je morda mrliču, toda tako sladki so bili glasovi te znane, domače pesmi, da je Lojzetu srce trepetalo; izginila je žalost, minile so vse skrbi.

Sedel je za pečjo, glava mu je klonila in zadremal je. Ko je prišla mati v izbo, je hodila po prstih, da bi ga ne zdramila...

Po kosilu je šel pomerit Lojze obleko h krojaču; popoldan je minil hitro, prihajale so izpraševat sosede, tudi pisar je prišel in ves je bil poparjen in žalosten.

„Kar tako pognati človeka!" — Toda kmalu se je potolažil. „To ni nič hudega, mnogim se godi tako. Malo trpeti je treba, preden človek kaj doseže. Kdor se boji vsakega vetrčka, ne doseže nikoli nič. Kaj pa se je zgodilo? Majhen izprehod je napravil, malo izprehajat se je šel, domov pogledat. To je vse... No, bo že bolje... Da bi bil le moj sin drugačen! Nič bi se ne bal takih skrbi, samo da

Ko bomo cvrli pustne krofe

Enkrat na leto se vsaka gospodinja odloči za cvrenje krofov. Če ji uspejo in so lepo rumeno prepasani, je v hiši pravo pustno razpoloženje. Če pa so podobni krompirju, se gospodinja zaroti in sklene, da jih ne bo nikoli več delala. S krofi je res križ. Nekatere gospodinje valijo krivdo za neuspeh na predobro testo s preobilico jajc in maščobe, drugod pa je „kriv" prepih in podobno.

Na kaj pa naj pazimo, da bodo naši krofi res tudi uspeli?

Zvečer znosimo v topel prostor vse, kar bomo drugi dan potrebovali za peko: skledo, deske, krpe, moko, jajca itd. Ko pripravimo testo, mu dolivamo mlačno mleko, da ne uničimo gliv kvasovk, ki rahljajo testo. Tudi sklede s stepenim testom ne postavljamo na vroč štedilnik ali na lonec vrele vode, da ne zamorimo kvasovk. Moki dodamo poleg kvasa še malo pecilnega praška. Testo naj bo nekoliko mehkejše kot za potice, da bodo krofi rahlejši. Vzhajanega testa ne razvaljamo pretanko, če se hočemo postavljati z rumenimi pasovi.

Izkušnje kažejo, da je bolje krofe nadevati z marmelado šele po pečenju. Če pa polnimo testo sproti, potem naj bo tudi marmelada ogreta, izrezani kolobarji pa tako veliki, da jih bomo z manjšim obodcem, potem ko smo testo okrog in okrog stisnili, obrezali po vsem obodu. Marmelada mora biti gosta, džem in žele sploh nista primerna, ker se prehitro razlezeta in če se le malo prerineta na obod krofa, čez rumeni pas lahko napravimo križ.

Tudi model za izrezovanje ima važno vlogo. Večji je primernejši, ker se krofi potem ne morejo obračati v maščobi. Če se krof med pečenjem vrti, gotovo ne bo imel „venčka". Izrezane krofe polagamo na krpe, potresemo z moko, in jih pokrijemo s prtičkom, da se ne naredi skorja po vrhu.

Vzhajane krofe polagamo v razgreto maščobo z vrhnjo stranjo navzdol. Zgornja stran je bolj vzhajana in tako se med pečenjem spodnja stran še malo dvigne. Krofe cvremo najprej pokrite; ko jih obrnemo, jih ne pokrijemo več. V kozico položimo rajši en krof manj, da bodo drugi imeli dovolj prostora in lepo plavali po maščobi.

Za cvrenje mora biti maščoba primerno vroča. Zato spustimo v maščobo najprej poskusni košček testa; če ostane na površini in se takoj obarva, je maščoba že preveč ogreta — krofi bodo zunaj sicer lepo rjavi, v sredi pa neprepečeni. Poleg tega se bo napihnila le tanka plast testa, pod njo bo pa velika praznina — luknja. Maščoba je za cvrenje primerna, kadar se košček testa potopi in priplava spet na vrh. Enako neprimerna kot prevroča je tudi premalo segreta maščoba. Testo bo obležalo na dnu in se napilo maščobe, preden se bo obarvalo.

Nekatere gospodinje imajo težave z maščobo, če se jim začne peniti. To se redkeje dogaja pri cvrenju krofov, pogost pojav pa je to pri cvrenju mesa. Vzrok je premalo ogreta maščoba in mast začne vreti in se peniti; hoče prekipeti in kar uiti iz posode. Najhitreje jo ukrotimo, če je nekaj odlijemo v drugo kozico, močneje ogrejemo in to prilijemo premalo ogreti. Lahko po penah tolčemo s penovko ali kuhalnico in počakamo, da se bolje segreje.

Ocvrte krofe polagamo na cedilo, da se maščoba odteče, in šele potem naložimo na plitve večje krožnike. Ponudimo lahko tople ali hladne. Tople poslakdamo, hladne pa sladkamo sproti, ker se drugače sladkor sprime.

In zdaj še nekaj receptov za izbiro:

■ 40 dkg moke, 5 rumenjakov, 10 dkg sladkorja, 2 žlici ruma, približno 3 dl mleka, malo soli, 8 dkg masla, 2 dkg kvasa, limonina lupina, žlička pecilnega praška.

■ 1 kg moke, 8 rumenjakov, 15 dkg sladkorja, 5 žlic ruma, 3 dcl sladke smetane, sol, 10 dkg surovega masla, 5 dkg kvasa, limonina lupina.

■ 1 kg moke, 7 rumenjakov, 12 dkg sladkorja, 4 žlice ruma, približno 6 dcl mleka, sol, 8 dkg margarine, 4 dkg kvasa, 2 žlici pomarančnega soka.

■ 1 kg moke, 4 rumenjaki, 10 dkg sladkorja, 2 žlici ruma, 2 dcl kisle vode, 3 do 4 dcl mleka, sol, 10 dkg margarine, 2 žlici olja, 6 dkg kvasa, vanilni sladkor.

■ 50 dkg moke, 2 rumenjaka, 6 dkg sladkorja, 2 žlici ruma, 3 dcl mleka, malo soli, 3 žlice sladke smetane, 3 dkg kvasa, limonina lupina.

Drobni nasveti

■ Včasih se vam **sesiri testo,** ki ste ga pripravili iz moke, jajc in masla. Testo oziroma krema bo spet gladka, če boste dali posodo z njo v drugo posodo, ki ste jo napolnili z vrelo vodo. Mešajte toliko časa, da postane masa gladka.

■ Če nimate **testenin za juho,** storite takole: nastrgajte surov krompir in ga hitro prepražite na vrelem olju ali masti, potem pa ga zakuhajte v juho. Od zlatorumenega krompirja bo tudi juha dobila lepo barvo.

■ **Če kuhate lečo,** ji dodajte olupljen krompir. Leča bo obdržala lepo svetlo barvo.

■ **Zmleto meso bo okusnejše** in izdatnejše, če mu boste dodali nekaj žlic ovsenih kosmičev.

■ **Zadrge na zimskih škornjih** natrite od časa do časa z voskom. Laže se bodo zapirale in ne bodo zarjavele.

■ **Plastično dežno pelerino** ali plašč posujte od časa do časa s smukcem, da se ne bi zalepila.

■ **Mokrih dežnih plaščev** iz plastičnih vlaken ne sušite blizu peči!

■ Madeže, ki jih **na plastičnih tleh pustijo čevlji** z gumijastim podplatom, čistimo z bencinom.

■ **Plastičnih tal ne umivajte s sodo,** peskom ali drugimi ostrimi sredstvi! Zelo lepo jih negujemo z nežnimi detergenti, ki so sicer namenjeni volni in sintetičnemu perilu. Potem pa jih je treba zdrgniti do suhega s krpo.

Angina ni tako nedolžna

Človeško telo se brani proti vsakemu vdoru bakterij, ki skušajo vanj prodreti skozi usta, s tem, da jih lovi v dveh, za to posebej usposobljenih organih na začetku žrela. To so mandlji. Strokovno jih imenujemo tonsile. Kadar pride na teh dveh, za lešnik, ali včasih za oreh velikih mandeljnih do vnetja, ki ga povzročajo različne bakterije, govorimo o angini. Vsi ste jo že prav gotovo preboleli, pri tem pa razen redkih gotovo niste imeli občutka, da ste preboleli kako resno bolezen. Toda temu ni tako. Najbolj navadna angina ima, na žalost, lahko daljnosežne posledice.

Bolezen lahko povzroči kopico komplikacij, tako vnetje ledvic, vnetje srčnih zaklopk, revmatizem in podobne, ki so vse prej kot nedolžne. Bolezen se prične z bolečinami v grlu. Mandlji porde, se povečajo in pokrijejo z belimi madeži in pikami. Resno vam svetujemo, da bolnika spravite v posteljo, mu daste toplega čaja in mu za lajšanje bolezni v grlu pripravite tople raztopine za grgranje: na dva dcl tople vode raztopite veliko žlico kuhinjske soli. To raztopino naj bolnik grgra čim večkrat na dan. S toplim čajem mu lahko brez škode daste tudi kak aspirin in podobno. Če se bolezen v dveh dneh ne poleže, če so bolečine hujše, če gnojne pike prerastejo v veliko gnojno oblogo, ali če se morda celo po telesu pojavi droben rdeč izpuščaj, potem je bolje, da pokličete zdravnika.

Pri zdravljenju bi vas radi opomnili še na napako, ki se je danes že močno razpasla. Ne skušajte zdraviti vnetja mandeljnov z antibiotiki, kot so penicilin, sulfamidi ali celo antibiotiki širokega spektra. Zdravljenje s temi sredstvi prepustite v vsakem primeru samo zdravniku, drugače bolniku mnogo več škodujete, kot koristite.

Sedaj in v jeseni, ko je ta bolezen najpogostnejša, bi vam svetovali še dobro sredstvo za preprečevanje angine. Izperite si zjutraj (lahko tedaj, ko si umivate zobe) usta s kozarcem vode, v katerega ste kanili 2 ali 3 kapljice jodove tinkture, ki jo lahko kupite v vsaki lekarni.

Tokrat nekaj o kisu

Kis in njegova uporaba sta nam znana že od antičnih časov. O kisu govori biblija, omenjata ga Hipokrat in Galenij. Plinij poroča, da so rimski vojaki med dolgimi pohodi, da bi se odžejali, pili vodo, pomešano s kisom. V srednjem veku so smatrali proizvodnjo kisa za nekaj skrivnostnega — to delo je bilo poverjeno skupini ljudi, ki je imela za to posebno dovoljenje.

■ Kis je odličen aperitiv. Njegov vonj spodbuja delovanje žlez slinavk in želodčnih žlez. Neki fiziolog je v zvezi s tem napravil razne poskuse in ugotovil, da je kis že kar idealno sredstvo za zbujanje teka. Kis nadalje ohranja jedi sveže, spomnimo se le okusnih čebulic, vloženih v kisu, pa paprik, kumar itd. Lahko ga torej uporabljamo v neštetih različnih primerih, ne le pri solati.

■ Da odvzamemo mesu njegov včasih premočni duh, zadostuje, da ga za hip pomočimo v kis. Majoneza predstavlja problem za mnoge gospodinje, da se napravijo v njej kepice. Tu je majhna skrivnost: da se kepice razpustijo, segrejte žličko kisa in ga vmešajte v majonezo. Uspeh je zagotovljen. Namesto kisa lahko uporabite limonin sok. Da očistite ribe, ki so še posebno lepljive — na primer jegulje — je dovolj, da jih pustite nekaj časa v kisu.

■ Kis vam bo izvrstno služil tudi pri pripravljanju poširanih jajc. Včasih se zgodi, da ne morete dobiti svežih jajc: čeprav so še dobra in užitna, se zelo rada preveč razvlečejo, predno jih zakrkne vročina vrele vode. Če pa vlijete v vodo nekoliko kisa, se boste temu izognili, pa čeprav boste za poširanje uporabljali konservirana jajca.

■ In še nasvet za nakup dobrega kisa. Predvsem ugotovite njegovo kislobo, ki mora imeti približno 7 stopenj. Poznavalci menijo, da kis, ki ima manj kot 7 stopenj kislobe, ni dovolj močan, medtem ko kis, katerega kisloba je večja od te stopnje, otopi okus. Najbolje je, da ga kupujete v pollitrskih steklenicah, da vam tako ne ostaja predolgo v načetih steklenicah. O kakovosti kisa se boste prepričali tako: izlijte kapljico kisa na dlan in jo razmažite. Vonj mora biti močan in mora spominjati na vonj starega vina.

Aromatične kopeli

Aromatične kopeli si pripravimo iz dišečih rastlin: kolmeža, mete, kamilic, žajblja, smrekovih iglic, angelike in drugih. Pri nas raste nad 80 rastlin, ki vsebujejo dišeča olja in jih lahko uporabljamo za poživljajoče kopeli. Drogo namočimo v večjo količino vode in pustimo stati nekaj ur. Nato segrevamo toliko časa, da zavre, precedimo in zlijemo v pripravljeno kopel. Take kopeli poživijo krvni obtok in pomirijo živce. Na isti način si pripravimo tudi obkladke.

---

bi mogel v šolo z njim ... pa je že prepozno. Veseli bodite, Mihovka, da je tako!"

Zmračilo se je, Lojze se je napravil kmalu spat; truden je bil in zaspal je, ko je komaj legel.

Ni še sijalo sonce, ko ga je mati zjutraj zbudila; rad bi bil še ležal, tako toplo je bilo v domači postelji in sanjalo se je tako prijetno.

„Pet bo, Lojze, morava na pot; vstani!"

Oblekel se je in zajtrkoval; ko sta sedela z materjo za mizo, je prišel čevljar in je prinesel Lojzetove čevlje, ki jih je bil krpal ponoči.

„Koliko pa sem dolžna?" je prašala mati.

Čevljar ni nič odgovoril, izvlekel je iz žepa desetico in jo je položil pred Lojzeta na mizo.

„Da boš imel kaj za pot!" je dejal in je šel.

Francka je še spala, ali prebudila se je, ko sta odhajala mati in brat.

„V peči imaš kavo in kosila boš pri čevljarjevih; sem že naročila ... Daj, da šole ne zamudiš!"

„Prinesite mi kaj, mati!"

Šla je za njima do praga in je gledala, ko sta šla po klancu, s trdimi, enakomernimi koraki, kakor ljudje, ki se napravljajo na dolgo pot. Ko sta izginila, se ji je Lojze nenadoma zasmilil, bogvedi zakaj, žal ji je bilo, da mu je zvečer očitala, ker ji ni nič prinesel iz mesta, in ko je šla po kavo v kuhinjo in je sedla za mizo, jo je bilo strah samote in zajokala je.

Mati in Lojze sta se napravila peš v Ljubljano, ker je bila vožnja predraga in bi ostalo premalo za stanarino, za večerjo še celo nič.

Proti gori je bilo nebo jasno in samo daleč na obzorju so počivali sivi oblaki; ali ko se je dvigalo sonce, je prepregla kmalu megla vse nebo, vlažno je bilo in neprijazno. Pot je bila vsa mehka in razmočena, da so se pogrezali čevlji v blato. Neprestano sta hodila s te strani ceste na drugo in spet nazaj, ali povsod je bilo enako in naposled sta se privadila. Trg je bil kmalu za njima in samota se je razprostrla naokoli.

„Ali se spominjate, mati," se je nasmehnil Lojze, „kako sva se vozila prvikrat v Ljubljano? Takrat je bil lep dan ..."

Tudi mati se je nasmehnila, kakor se nasmehne človek, če se domisli nečesa, kar se mu zdi otročje in neumno, ali česar si vendar želi nazaj.

Ko se je spomnil Lojze tiste prve lepe vožnje — kakor da bi se bil vozil v 9. deželo, kjer je vse od cukra in medu — so mu prihajala na misel poznejša pota in vsa so bila žalostna, grenko je bilo misliti nanje. Ko se je vračal prvikrat domov — o božiču je bilo — je bila cesta zmrzla in mraz je rezal v lica, tako da je prišel domov ves ozebel in da je ležal bolan vse praznike. Bolan je ležal, kolača ni bilo, mati je kupila kos potice v gostilnici in vse je bilo potrto, komaj govoriti so si upali, ker jim je ležalo na srcu kakor mora. In vendar ga je bilo strah, ko se je poslavljal od doma ter se vračal v mesto. Tam v mestu je bila gospodinja, velika, debela ženska s hudobnimi očmi in hudobnim glasom, ki ga je sprejela molče in je čakala, kdaj bo položil denarje na mizo. Denarja ni prinesel s sabo, šel je tiho k svoji polici in je vzel knjigo v roko; bal se je, čutil je, da stoji gospodinja v kuhinji blizu duri in da gleda nanj. Naposled je prišla v izbo, Lojze se ni ozrl. „No, kaj pa je, Lojze?" je prašala. Lojze je zardel, gledal je v knjigo. „Mati so dejali, da malo potrpite, da bodo poslali še ta teden." Gospodinja ni odgovorila nič, vrnila se je v kuhinjo. Toda zvečer je nenadoma stopila predenj in je izpregovorila s tako hladnim glasom, da ga je bolj zabolelo, kakor če bi bila kričala nad njim — kričala bi in bi nehala. „Veš, ti, Lojze, beračije ne maram. Če ne morete plačati o pravem času, pa pojdi! Nisem navajena, da bi čakala na tiste krajcarje, red mora biti. Le piši materi, da, če ne bo denarja v soboto do šestih zvečer, ne boš več spal pri nas." Tako je govorila vpričo drugih, ki so sedeli okoli mize ter jedli potice, ki so jih bili prinesli od doma. Ko je umolknila ter odšla v kuhinjo, je odrezal tovariš, ki je bil prišel na stanovanje ob istem času kakor on, velik kos potice ter jo porinil po mizi. „Na, jej, Lojze!" Tudi drugi so se spomnili nanj in Lojze je imel bogato večerjo ... Tako je bilo prvikrat, ali pozneje so se mu odtujili. Neprestano mesec za mesecem, leto za letom je ponavljala gospodinja iste besede, zmerom bolj so bile hudobne in zmerom bolj grde. Polagoma so se tudi tovariši navadili misliti, da je berač, da stanuje zastonj in da mu človek lahko reče karkoli, kakor beraču, ki pride prosit pred duri in sede potem na stopnice s skledico med koleni. Ni bil več njihov tovariš, gledali so nanj s pol pomilovalnimi, pol zaničljivimi očmi. Če mu je kdo kaj daroval, mu je daroval kot siromaku, ne kakor tovarišu: porinil je kos kruha po mizi in se ni ozrl nanj, ni zinil prijazne besede, Lojze pa je slišal dobro: „Na, ker tako gledaš, berač!" — Izba mu je bila tuja v prvem trenutku in bila mu je tuja zmerom bolj. Prihajal je strahoma, komaj si je upal odpreti duri in odhajal je naglo, kakor da bi bežal, oddahnil se je zunaj in laže mu je bilo, skoro je pozabil na vse, na lakoto, na stanovanje, kadar je hodil po ulicah in ni bilo nikogar, ki bi ga zmerjal in suval. Kolikor bliže je prihajal čas, ko se je bilo treba vrniti na stanovanje, toliko bolj tesno mu je bilo, hodil je počasi, život se mu je sključil, oči so gledale boječe in nezaupno-

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

ELIN PELIN

HRABROST

Takole v družbi, pri kozarcu vina, je pogovor nanesel na vprašanje osebne vrednosti, človeškega dostojanstva in na različne druge malenkostne čednosti, ki jih ima — blagor nam! — vsak izmed nas v večji ali manjši meri, na skrivaj, seveda. Čednost, pa če je še taka, bi izgubila svojo veljavo, če bi o njej spregovoril tisti človek, ki jo ima. Nekdo ti, na primer, posodi denar, čeprav ve, da mu ne boš mogel ali ne boš hotel vrniti. To bi bila — upam, da boste vsi pritrdili — neke vrste čednost. Koliko pa bi ta čednost veljala, če bi tisti človek začel o njej pripovedovati javno, vpričo prijateljev in znancev? S tem pade in se zruši vsa lepota in blagorodnost dobrega dela se sama od sebe poniža. Drugače je, če človek molči. V takem primeru bi bil molk lahko nepričakovano koristen, ker bi pritiskal na človekovo vest kot nekaka kontrola neoporečnosti. To pa te bo prej ali slej prisililo, da vrneš posojeno vsoto. Seveda je žalostno, da imajo — da se tako izrazim — čednosti isto kemično lastnost kakor napake, kajti ene in druge je treba kritizirati. Kaj hočemo, tako je.

Vidite, beseda da besedo in v tisti vaši druščini je nekdo sprožil vprašanje, kaj je hrabrost. To je ena izmed čednosti, ki je bila v starih časih posebno močno cenjena. Cela časovna obdobja so bila v znamenju te višje vrline. Doba viteštva, dvobojev, junaških pohodov in tako naprej. Na izostrene živce današnjega človeka, na primer, bi dvoboji kaj porazno vplivali. Da bi človek od blizu pogledal nasprotniku v oči in z nabito pištolo pral nekako omadeževano svojo čast! Kaj ne zveni to barbarski? Kaj ni bolj preprosto in bolj gotovo pričakati ga kjerkoli v temi in ga z eno kroglo spraviti na drugi svet? Počemu ceremonije, metanje rokavice, merjenje razdalje na korake? Te stvari so za živce sodobnega vladarja nad civilizacijo — človeka — neznosne.

Če nimaš dovolj hrabrosti, ubiti ga iz zasede, ker ti je prirojena odvratnost do krvi, ga lahko ubiješ moralno, z obrekovanjem, intrigami, s tiskom. To so zakonita sredstva, katera lahko v celoti in brez nevarnosti porabiš in s tem daješ odduška svoji višji čednosti — hrabrosti.

V vinskem ozračju, ki naredi človeka odkritega, smo postali v razgovorih precej iskreni. In ko smo se pogovarjali o hrabrosti, je večina izmed nas odkrito priznala, da imamo to čednost v precej omejeni meri, nekateri pa, da je sploh nimamo.

Vsi smo govorili, se prepirali, smejali in šalili, kakor je pač navada med dobrimi prijatelji. Le Stanko Ivanov — ali Narodni, kakor mu pravimo, zato ker je bil že velikokrat izvoljen za narodnega poslanca — je molčal in dolgo nekaj premišljeval.

„Narodni, še ti kakšno reci," mu je dejal eden izmed nas. „Kaj misliš ti o tej stvari?"

Narodni se je nasmehnil, si pogladil podrezane brke, se zasmejal in rekel:

„Hrabrost je relativna stvar. V vsakem živem bitju je nagon samoohranitve. Kaže se ali v podobi strahu ali v podobi hrabrosti, kakor pač nanese."

„Kako to?"

„Takole. Jaz, na primer, nimam kaj prikrivati; po naravi sem boječ, od mladih nog sem tak. Za časa vojne sem bil na fronti... Tam vlada psihoza množice... Toda strah je strah... Prav nobene hrabrosti nisem pokazal v bojih. Varoval sem svoje drobno življenje... Ko mi je prišlo na misel, da bi se skopal s fronte in prišel do kakršne koli službe v zaledju, sem v ta namen storil tako drzne korake, da sem sam sebe občudoval. Prišel je trenutek, ko sem se celo odločil, da bi se sam ranil. Kaj ni to junaštvo, če se človek sam rani? — In tako sem hotel tudi napraviti, toda stvar je uspela tudi brez tega.

Druga stvar. Lovec sem. Ko sem bil še gimnazijec, mi je oče potisnil puško v roko. Divje merjasce sem streljal. Volka sem srečal, enkrat je pa naneslo, da sva se srečala celo z medvedom. Prestrašil sem se, gospoda, in pozabil, da držim orožje v rokah. Žival je obstala, me povohala, zarežala, zatulila in pljunila vame. Prav je imela.

V nevarnih trenutkih me je bilo sploh vselej strah. Le zadnjih nekaj let sem se začel čutiti hrabrega in se ničesar ne bojim. Agitirat grem, na primer. Mnogo ljudi se zbere. Gledaš nasršene opozicionarje s krvavimi očmi, ki kakor zverine buljijo vate. Vsak ima nož za pasom. Iz žepa mu kuka držaj pištole. Toda oziram se tudi po svojih pristaših. Prav taki tiči. In tisti trenutek me prevzame nezaslišana hrabrost. Usta odprem in govorim. Grozne stvari govorim. Nasprotnike zasipam z obrekovanji, naštevam jim greh za grehom. Nič mi ni sveto, ne človeško dostojanstvo, ne položaj, ne družinska čast. In bolj govorim, bolj sem ognjevit. Množica srši, slišijo se glasovi: „Tako je..." Potem pa: „Doli!..." Gorjače zamahnejo, kamenje brenči, jaz pa gledam in poveljujem: „Le po njih!"

In verjemite mi, gospa, da imam tisti trenutek občutek, da sem heroj. Videl sem kri, ki je tekla pred mojimi očmi, videl, ko so ubijali človeka, pa se nisem ustrašil. Zlasti tiste čase, ko sem bil na oblasti. Verjemite mi, prav nobenega strahu nisem čutil. Nasprotno, še sam sem dvignil palico in udaril.

Skratka, hotel sem vam reči:

„Hrabrost je nekaj relativnega."

a n e k d o t e

Ko je Bonaparte osvojil Moskvo, je mislil, da je dosegel svoj cilj in postal resnični gospodar Evrope. Zato je odredil, naj izdelajo nove kolajne, na katerih je bil na eni strani njegov lik, na drugi strani pa so bile vtisnjene besede:

„Bog, nebo je tvoje, ta dežela pa moja!"

Nekaj teh kolajn je poslal v Orenburg obenem z dokumenti poslancev, ki naj bi se z Rusi pogajali o miru; Rusi so po nekaj dneh vrnili Napoleonu medalje, vendar z izpremenjeno obliko. Na drugi strani medalje je bil njegov lik izgreben, namesto tega pa so stale besede:

„Hrbet je tvoj, korobač pa moj!"

o o o

Zanimivo vlogo je imel v tem obdobju Napoleonov zunanji minister Talleyrand. Mož je bil pred revolucijo škof, potem pa je v ustavodajni skupščini predlagal zaplenitev duhovniških posesti. Talleyrandova spretnost in zvijačnost, ki ju je Napoleon tako cenil, pa sta bili dvorezen nož, ki ga je okusil tudi sam Bonaparte: neznačajen politik je ob primernem trenutku preskočil na stran negovih nasprotnikov.

Nekoč je minister Talleyrand priredil gostijo, na kateri je neka starejša dama izgubila zob. Zlobni politik ji je poslal konjski zob s sporočilom, da si šteje v čast, ker ji lahko nadomesti izgubo. Še istega dne je dobil naslednji odgovor:

„Spoštovani knez!

Mi, ki smo živeli v starih, lepih časih, vemo, kaj je prava vljudnost. Zato cenimo vašo brezhibno vzgojo in plemeniti okus, da ste si dali izpuliti lasten zob, da bi mi povrnili malenkostno izgubo. Vaš zob bom kot dokaz vaše vljudnosti vkovala v zlato. Zagotavljam vam, da ne bom zamudila nobene prilike, ko bom lahko pokazala dragoceni spominek na Talleyranda.

Vaša vedno vdana

Eleonore Marquise de Cardignan."

o o o

V Parizu so pripravili veliko pojedino in nanjo povabili tudi neko rusko damo, ki pa je slučajno zamudila. Talleyrand je bil zaradi tega nejevoljen in je rekel sosedu v jeziku, za katerega je mislil, da ga Rusinja ne razume:

„Če kakšna dama ni ne lepa ne mlada, bi morala priti o pravem času in nas ne bi smela pustiti čakati."

Toda dama je razumela, kaj je rekel; obrnila se je in mu odgovorila v istem jeziku:

„Če je kaka dama tako nesrečna, da mora pri obedu sedeti z nevljudnimi ljudmi, pride še vedno dovolj zgodaj."

za dobro voljo

Poslušaj, Francelj! Najmanj desetkrat sem te že prosil, da mi vrneš denar, ki sem ti ga posodil!"

„Nič se ne razburjaj, Stane! Samo spomni se, koliko časa sem jaz tebe prosil, da mi ga posodiš!"

●

„Kako se počutiš z očali?"

„Imenitno! Srečujem ljudi, ki jih že leta nisem videl!"

●

„Gospa Mina, vaš presneti maček mi je požrl dva piščanca!"

„O, dobro, da ste povedali! Ravnokar sem namreč nameravala zanj po pljučka k mesarju!"

●

„Otokar, ne ljubiš me več tako kot včasih," se pritožuje žena. „Prej si vedno meni pustil večji kos mesa."

„Kaj pa še, ljubim te ravno toliko kot prej, le kuhaš zdaj bolje!"

●

Mornar po dolgih mesecih pride spet domov. Toda žena mu medtem ni bila najbolj zvesta.

„Kdo je bil? Ali je bil moj prijatelj Pavle?" zaslišuje svojo ženo.

„Ne."

„Je bil moj prijatelj Čiro?"

„Ne."

„No, potem pa je bil kvečjemu moj prijatelj Tomo."

Pa odvrne žena razdraženo:

„Ali misliš, da jaz nimam nobenega svojega prijatelja?"

●

„Ta pa je dobra," pravi Jana svoji prijateljici, filmski zvezdi, „s tvojo ločitvijo je pa tokrat šlo res rekordno hitro!"

„Da," odvrne diva, „celo poročno potovanje sva morala prekiniti, da ne bi zamudila ločitvene obravnave."

●

Mož svoji ženi pred odhodom vlaka:

„Pa dobro se imej, Miška. Pisati pa mi ni treba.!"

„Zakaj ne?"

„Ker ti ne morem poslati denarja."

●

Pepeta so poklicali na policijsko postajo.

„Povedati vam moramo, da je vašo ženo napadel tolovaj."

„Tako, v katero bolnišnico so pa reveža odpeljali?"

MESEC SLOVENSKE KNJIGE

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 1.—

- Anton Fakin: **IZ ŽIVLJENJA RASTLIN,** 95 str., ilustr., br.
- Fran Milčinski: **ZVEZDICA ZASPANKA,** 50 str., ilustr., br.
- Dr. Marjan Pavšič: **VZREJA MLADIH ŽIVALI,** 72 str., ilustr., br.
- **ŠTIRI ZGODBE** (Slovenske večernice), 96 str., br.
- Dr. Marij Avčin: **NAŠ ŠOLAR,** 56 str., ilustr., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 2.—

- Pavel Kunaver: **PIONIR V NARAVI,** 94 str., ilustr., br.
- Jože Klemenčič: **SADJARSTVO,** 100 str. ilustr., br.
- Miroslav Zei: **MORJA BOGATI ZAKLADI,** 54 str., ilusrt., br.
- Karel Čapek: **VRTIČKARJEVO LETO,** 96 str., ilustr., ppl.
- France Bevk: **MALI UPORNIK,** 96 str., ilustr., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 3.—

- Veša Kvonesin: **SAJO IN NJENA BOBRA,** 120 str., ilustr., br.
- Ivan Tavčar: **V ZALI,** 120 str., ilustr., br.
- Dimitar Vlahov: **MAKEDONIJA,** 220 str., ilustr., br.
- Dušan Radič: **VAS,** 196 str., br.
- France Bevk: **SPOMINI NA PARTIZANSKA LETA,** 294 str., ilustr., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 4.—

- Branko Čopič: **DOŽIVLJAJI NIKOLETINE BURSAČA,** 116 str., il., br.
- Ivan Ribič: **SIN,** 96 str., br.
- Ciril Kosmač: **POMLADNI DAN,** 176 str., br.
- Ellery Queen: **ŠKRLATNE ČRKE,** 62 str., br.
- Ivan Ribič: **STOPINJE V SNEGU,** 160 str., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 5.—

- Dr. Anton Polenec: **SREČANJA Z ŽIVALMI,** 108 str., ilustr., br.
- Jack London: **ZGODBE S SEVERA IN JUGA,** 150 str., br.
- Janez Trdina: **BAJKE IN POVESTI,** 126 str., ilustr., br.
- O. Šest: **ENAINTRIDESET IN EDEN,** 96 str., br.
- Špolar-Tavčar: **STANOVANJE — OPREMA IN UREDITEV** 138 str., ilustr., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 6.—

- Rok Arih: **ZIBELKA,** 128 str., slik. priloge, br.
- Viktor Nekrasov: **V RODNEM MESTU,** 234 str., br.
- Olaf Duun: **OLSOYSKI FANTJE,** 182 str., ppl.
- Ernest Hemingway: **IMETI ALI NE,** 192 str., br.
- Joseph Conrad: **MLADOST,** 158 str., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 7.—

- Miguel Cervantes: **TRI NOVELE,** 96 str., pl.
- M. Iljin: **PRIRODA IN LJUDJE,** 168 str., kart.
- Martin Andersen Nexö: **OTROŠKA LETA,** 298 str., pl.
- Olaf Duun: **HOJA SKOZI TEMO,** 120 str., ppl.
- **MLADOST V BOJU,** zbornik, 128 str., ilustr., pl.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 8.—

- Anton Ingolič: **NA PRELOMU,** 262 str., pl.
- Mihail Sadoveanu: **NEHIFORJEVA ŽENA,** 136 str., br.
- B. Traven: **BELA ROŽA,** 230 str., ilustr., br.
- Raymond Radiguet: **VRAG V TELESU,** 92 str., br.
- Michel de Montaigne: **ESEJI,** 158 str., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 10.—

- Jože Pahor: **VINIČARJI,** 80 str., ppl.
- Jan Welzl: **NA ZLATEM SEVERU,** 254 str., ppl.
- Drago Vresnik: **DAN V OKTOBRU,** 178 str., pl.
- D. A. Rayner: **SOVRAŽNIK V GLOBINAH,** 92 str. br.
- Jerzy Žulovski: **NA SREBRNI OBLI,** 264 str., ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 12.—

- Eduardo Santa: **UMIRANJE NA ZEMLJI,** 118 str., br.
- Josef Kopta: **ČUVAJ ŠT. 47,** 154 str., br.
- John Braine: **PROSTOR V VISOKI DRUŽBI,** 160 str., br.
- Guy de Maupassant: **NAŠE SRCE,** 164 str., br.
- Prosper Merimee: **CARMEN,** 110 str., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 14.—

- George Sand: **MALA FADETTE,** 180 str., ppl
- Krzysztof Borun: **OSMI KROG PEKLA,** 160 str., br.
- Jack London: **OTROCI MRAZA,** 190 str., ppl.
- Vercors: **OČI IN SVETLOBA,** 274 str., pl.
- Janez Roženkravt: **ŽENA S POLJAN,** 254 str., br.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 16.—

- William Somerset Maugham: **NEKDAJ IN SEDAJ,** 170 str., ppl.
- **POLJSKE NOVELE,** 262 str., ilustr. ppl.
- Ante Cuculič: **SREBRNI VŽIGALNIK,** 184 str., br.
- Konstantin Paustovski: **ČRNO MORJE,** 174 str., ppl.
- Vittorio G. Rossi: **KRISTINA IN SVETI DUH,** 150 str., ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 18.—

- Nikolaj Gogolj: **MRTVE DUŠE,** 314 str., br.
- **UPOR,** (izbor proze), 264 str., ilustr., kart.
- Franz Kafka: **GRAD,** 348 str., br.
- Agatha Christie: **PENEČI SE CIANID,** 150 str., pl.
- Thomas R. Henry: **BELI KONTINENT,** 154 str., ilustr., ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO ŠIL. 20.—

- Lam O'Flaherty: **NOČ PO IZDAJI,** 368 str., ppl.
- Aleksander S. Puškin: **DRAME,** 314 str., ilustr., pl.
- Janko Kersnik: **ZBRANO DELO** (4. knjiga), 350 str., pl.
- Anton Ingolič: **STAVKA,** 312 str., ppl.
- Simon Gregorčič: **ZBRANO DELO** (3. knjiga), 486 str., pl.

„NAŠA KNJIGA", CELOVEC, WULFENGASSE

RADIO PROGRAM

1. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.15, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje (razen sobote, nedelje in praznikov): 6.00 Pozdrav — 6.40 Jutranja opažanja — 6.45 Vesele melodije — 7.10 Včeraj zvečer v svetu — 7.20 Jutranja telovadba — 8.45 Dobrodošli z novicami — 9.00 Za prijatelje glasbe — 10.05 Magazin ob desetih — 11.00 Roman v nadaljev. — 11.15 Opoldanski koncert — 13.00 Operni koncert — 13.45 Gospodarska poročila — 14.00 Slavni orkestri, slavni dirigenti — 15.00 Več uka, več znanja — 15.45 Koncertna ura — 16.30 Majhne dragocenosti — 17.10 Kulturna poročila — 17.30 Mladinska redakcija — 18.00 Večerni koncert — 18.55 Danes zvečer boste videli in slišali.

Sobota, 8. 2.: 6.09 Vesele melodije — 9.00 Smeh sodi k oliki — 13.00 Srečanje z Avstrijo — 13.30 Tehnični razgled — 13.45 Iz opernega sveta — 14.30 Avstrijska literatura danes — 15.00 Orkestralni koncert — 16.30 V žarišču — 17.10 Ex libris — 18.00 Domovina Avstrija — 20.00 Portret — 21.00 Orkestralna panorama — 22.10 Jazz — 22.45 Resni pesniki enkrat drugače — 23.10 Majhna nočna glasba.

Nedelja, 9. 2.: 6.05 Vesele melodije — 8.05 Teden dni svetovnih dogodkov — 9.10 Satirična oddaja — 11.00 Orkestralni koncert — 13.30 Pusto vrvenje — 13.45 Operni koncert — 15.00 Ljubite klasiko — 16.30 Ženske Evrope — 17.05 Magazin znanosti — 18.00 Veselo petje, veselo igranje — 19.10 Mojstri tričetrtinskega takta — 20.00 Sto let dunajske opere — 21.15 Komorna glasba — 22.10 Irski pesnik James Joyce — 22.50 Moderna pesem — 23.10 Glasba z Dunaja.

Ponedeljek, 10. 2.: 6.05 Odkrito povedano — 6.08 Agrarna politika — 6.13 Vesele melodije — 13.45 Avstrijska pripovedka — 17.10 Mednarodna radijska univerza — 17.30 Mladinska redakcija — 19.35 Začetki visokošolske reforme — 20.00 Evropski koncert — 20.30 Koncert sezone — 22.10 Znanje za vse — 23.10 Sodobna glasba.

Torek, 11. 2.: 6.05 Preden odidete — 6.12 Vesele melodije — 13.45 Nadomestilo za sanje — 17.10 Raziskovalci na obisku — 19.35 Pogled v umetnostne revije — 19.45 Ura pesmi — 20.00 Za in proti — 21.00 Prizor — 21.20 Klavirsko delo Franza Schuberta — 23.20 Studio nove glasbe.

REGIONALNI PROGRAM

Poročila: 5.00, 5.50, 6.30, 7.45, 10.00, 12.45, 17.00, 19.00, 20.00, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen sobote, nedelje in praznikov): 5.00 Pozdrav — 5.40 Jutranja opažanja — 5.45 Kmetijska oddaja — 6.05 Jutranja telovadba — 8.05 Zveneč jutranji pozdrav — 9.00 Šolska oddaja — 11.30 Kmetijska oddaja — 11.45 Za avtomobiliste — 12.00 Opoldanski zvonovi — 13.05 Objave — 14.00 Za ženo — 14.15 Slovenska oddaja — 15.30 Otroška ura — 16.00 Koncert po željah — 18.15 Odmev časa — 18.45 Šport — 18.55 Lahko noč otrokom — 19.03 Pregled sporeda.

Sobota, 8. 2.: 5.05 Veselo zaigrano — 5.50 Obvestila za kmetijske delavce — 7.55 Naš hišni vrt — 8.20 Priljubljene melodije — 11.00 Naša lepa domovina — 13.50 Za zbiralce znamk — 14.20 Godba na pihala — 15.00 Koroški roman — 15.30 Koncert po željah — 17.10 Vesel konec tedna s pihalno godbo — 18.00 Za delovno ženo — 18.40 Koroški profili — 20.10 Živite dvakrat? — 21.00 Zveneča Avstrija — 22.25 Plesna glasba.

Nedelja, 9. 2.: 7.35 Jutranji koncert — 8.05 Kmetijska oddaja — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Prominentni igrajo svoje najljubše melodije — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.25 Glasbeni desert — 13.45 Iz domovine — 14.30 Koncert po željah — 16.00 Otroška ura — 16.30 To je moj Dunaj — 17.05 Plesna glasba — 18.00 Majhen večerni koncert — 18.30 Koroški portret — 18.45 Otroški zbori — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Deželni razgled — 20.10 Iz opernega sveta — 21.30 Kabaret.

Ponedeljek, 10. 2.: 5.05 Pihalni orkester — 9.00 Opere za mladino — 9.30 Ljudska glasba sveta — 10.15 Utiralci novih poti v upodabljajoči umetnosti — 11.00 Ljudska glasba — 13.45 Glasba po kosilu — 14.00 Mladinski kriminalci — 15.15 Koroški knjižni kotiček — 15.30 Čuda narave — 16.00 Popoldanski venček melodij — 16.45 Josef Friedrich Perkonig — 17.10 Mixed pickles z glasbo — 19.15 Novice iz umetnosti in znanosti — 20.10 „Državne afere", komedija.

Torek, 11. 2.: 5.05 Pihalni zvoki — 8.15 Davčno pravo — 8.20 Priljubljene melodije — 9.00 Pravljice za vas — 9.30 Dopoldansko glasbeno pismo — 10.05 Kaj lahko postanem — 10.35 Majhna dela velikih mojstrov — 11.00 Ljudska glasba — 13.45 Za našo mladino — 14.00 Družina, vir vseh nezadovoljnosti — 15.00 Komorna glasba — 15.45 Otroška telovadba — 16.00 Popoldanski venček melodij — 16.45 Kulturnokritične ugotovitve — 18.00 Problemi koroških mest — 19.15 Slišiš pesmico — 20.10 Orkestralni koncert — 21.30 Robert Stolz dirigira.

Sreda, 12. 2.: 5.05 Pihalna godba za začetek dneva — 8.15 Priljubljene melodije — 9.00 Pesnik in vojna — 9.30 Operetni koncert — 11.00 Okoli plesišča — 13.45 Glasba po kosilu — 15.00 Enostavna stvar — 15.15 Koroški avtorji: Emil Lorenz — 15.30 Ljudska glasba Hrvatske, Slovenije, Furlanije in Koroške — 16.00 Popoldanski venček melodij — 16.45 Iz mape gostov — 17.10 Oddaja za vojsko — 18.00 Kulturna prizma — 19.15 Obisk pri koroških pihalnih godbah — 20.10 „Še gorijo kope", radijska igra — 20.45 Za prijatelja planin — 21.00 Po sledeh prisrčnosti.

Četrtek, 13. 2.: 5.05 Godba na pihala — 8.15 Priljubljene melodije — 9.00 Avstrijske usode — 9.30 Lahka glasba — 10.05 Človek pod vplivom svojega značaja — 10.45 Razvoj klavirske glasbe — 11.00 Godci, zaigrajte — 11.55 Smučarske tekme — 15.00 Ura pesmi — 16.00 Popoldanski venček melodij — 16.45 Znanost iz prve roke — 17.10 V dunajski koncertni kavarni — 18.00 Gospodarski komentar — 19.15 Veselo in zabavno — 20.10 Veselo in zabavno — 21.00 Studio-koncert.

Petek, 14. 2.: 5.05 Začetek dneva s pihalno godbo — 8.15 Priljubljene melodije za konec pusta — 9.00 Opereta in musical — 9.30 Koroška dežela, koroški ljudje — 10.15 Celo leto smo veseli — 11.00 Veselo igranje, veselo petje — 11.55 Smučarske tekme — 13.45 Glasba po kosilu — 14.00 Koroška domovinska kronika — 15.00 Literatura s Štajerske — 17.10 Konec tedna z glasbo — 18.00 Koroška avto- in motorevija — 19.15 Veselo zaigrano — 20.10 Zima na Koroškem — 21.00 Iz koroškega glasbenega življenja — 22.25 Pogled k sosedu.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 8. 2.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca — 14.00 Poje Akademski pevski zbor „Tone Tomšič" iz Ljubljane.

Nedelja, 9. 2.: 7.00 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 10. 2.: 14.15 Informacije — Žena, družina, dom — 18.00 Za naše male poslušalce.

Torek, 11. 2.: 14.15 Informacije — Od tedna do tedna na Koroškem — Športni mozaik — Veseli bodimo, veselga srca.

Sreda, 12. 2.: 14.15 Informacije — Pomenek z lovci.

Četrtek, 13. 2.: 14.15 Informacije — Iz koroške literarne delavnice — Igrata Vlado Škerlak (violina) in Marjan Lipovšek (klavir).

Petek, 14. 2.: 14.15 Informacije — Ob 1100. obletnici smrti sv. Cirila — Kulturna panorama.

RADIO LJUBJANA

Poročila: 4.30, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.30, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 5.30 Svetujemo vam — 6.00 Napotki za turiste — 6.50 Danes za vas — 7.00 Telesna vzgoja — 8.00 Pregled sporeda — 10.15 Pri vas doma — 11.00 Turistični napotki — 12.00 Na današnji dan — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.00 Prireditve dneva in pregled sporeda — 13.10 Obvestila — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Komentarji — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.00 Lahko noč, otroci — 19.10 Obvestila — 19.15 Glasbene razglednice — 22.00 Pregled sporeda za naslednji dan — 23.05 Literarni nokturno.

Sobota, 8. 2.: 8.08 Glasbena matineja — 8.55 Naš Prešeren — 9.25 Narodno-zabavne melodije — 9.50 Naš avtostop — 12.40 Dalmatinske narodne pesmi — 14.05 Glasbena pravljica — 14.25 V vedrem ritmu — 15.40 Anton Slodnjak: Neiztrohnjeno srce — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Poje zbor „Zarja" iz Trbovelj — 18.15 Vsako soboto — 18.50 S knjižnega trga — 19.15 Poje Metka Štok — 20.00 Novi ansambli, nove melodije — 21.30 Iz fonoteke radia Koper — 22.15 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

Nedelja, 9. 2.: 6.00 Dobro jutro — 7.30 Za kmetijske proizvajalce — 8.05 Radijska igra za otroke — 9.05 Koncert iz naših krajev — 10.05 Še pomnite, tovariši — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.45 Voščila — 11.50 Pogovor s poslušalci — 13.15 Vedri zvoki z velikimi orkestri — 13.30 Nedeljska reportaža — 13.50 Novi ansambli narodno zabavne glasbe — 14.05 Popoldne ob zabavni glasbi — 14.30 Humoreska tedna — 15.05 Nedeljsko športno popoldne — 17.05 V svetu opernih melodij — 17.30 Radijska igra — 18.31 Novakov kvartet iz Prage — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 22.15 Serenadni večer z glasbo Amerike — 23.15 Zaplešimo z velikimi orkestri.

Ponedeljek, 10. 2.: 8.08 Glasbena matineja — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.10 Cicibanov svet — 9.30 Paleta zvokov — 12.10 Ginzburg in Cortot igrata Chopina — 12.40 Koncert pihalnih orkestrov — 14.05 Lepe melodije — 14.35 Voščila — 15.40 Poje zbor „Brajša-Rašan" iz Pule — 17.05 Iz opere „Ariadna na Naksosu" — 18.35 Mladinska oddaja — 19.15 Poje Rafko Irgolič — 20.00 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije — 21.45 Skladbe za violino in klavir — 22.15 Za ljubitelje jazza — 23.15 Lahko noč s pevci zabavne glasbe.

Torek, 11. 2.: 8.08 Operna matineja — 8.55 Radijska šola — 9.25 Morda vam bo všeč — 12.10 Poje sopranistka Joan Sutherland — 12.40 Slovenske narodne pesmi — 14.05 Glasbeno udejstvovanje mladih — 14.25 Popoldanski koncert lahke glasbe — 15.45 Jezikovni pogovori — 17.05 Igra Simfonični orkester RTV Ljubljana — 18.15 V torek nasvidenje — 18.45 Svet tehnike — 19.15 Poje Jožica Svete — 20.00 Od premiere do premiere — 21.00 Pesem godal — 21.15 Deset pevcev, deset melodij — 22.15 Jugoslovanska glasba — 23.15 Plesni orkestri in ansambli RTV Ljubljana, Beograd in Zagreb.

Sreda, 12. 2.: 8.08 Glasbena matineja z Mozartovimi skladbami — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.10 Iz glasbenih šol — 9.45 Slovenske narodne — 12.10 Praški radijski simfonični orkester — 12.40 Od vasi do vasi — 14.05 Koncert za oddih — 14.35 Voščila — 15.40 Naš podlistek — 17.05 Mladina sebi in vam — 18.15 Odskočna deska: mezzosopranistka Alenka Dernač — 18.40 Naš razgovor — 20.00 Ti in opera — 22.15 S festivalov jazza — 23.15 Nočni vrtiljak zabavnih zvokov.

Četrtek, 13. 2.: 8.08 Operna matineja — 8.55 Radijska šola — 9.25 Iz zakladnice resne glasbe — 12.10 Iz opere „Gorenjski slavček" — 12.40 Pihalni orkestri na koncertnem odru — 14.05 Mladina poje — 14.25 Operetne melodije — 14.45 Mehurčki — 15.40 Čembalistka Marina Horakova — 17.05 Simfonični koncert — 18.15 Iz naših studiov — 18.45 Kulturni globus — 19.15 Poje Marjana Deržaj — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 22.15 Pri skladatelju Marijanu Božiču — 23.15 Lahko noč z jugoslovanskimi pevci zabavne glasbe.

89. Dunajski mednarodni velesejem

od 9. do 16. marca 1969

Največji mednarodni splošni sejem na področju EFTA

- Več kot 2.700 domačih razstavljavcev
- 2.300 inozemskih podjetij iz več kot 30 dežel
- 650.000 obiskovalcev iz 70 držav
- 250.000 vzorcev blaga — strokovno razdeljenih po skupinah

SEJEMSKA PALAČA (17.000 m²)

KONSUMNO IN LUKSUZNO BLAGO

Modne revije — Salon krzna — Obleke — Perilo — Domače tekstilije — Talne obloge — Usnjeni izdelki — Umetna obrt — Igrače — Športne pofrebščine — Ure in nakit — Glasbeni instrumenti — Živila in nasladila — Vinska pokušnja itd.

Kolektivne razstave inštitutov za gospodarsko pospeševanje Nižje Avstrijske in Tirolske

Paviljon iznajdb

SEJEMSKO RAZSTAVIŠČE (350.000 m²)

TEHNIKA — INDUSTRIJA — OBRT

Investicijsko blago — Stroji — Naprave — Orodja — Gradbeni sejem — Kurjava in prezračevanje — Umetne snovi — Tehnika v gospodinjstvu — Elektrotehnika — Foto, kino — Radio, televizija itd.

KMETIJSTVO

Razstava kmetijskih strojev s predavanji — Semena — Razstava pitovne živine

Posebna razstava živinoreje „Kvaliteta osvaja trg", Živila in nasladila — Vinska pokušnja

Posebna razstava v paviljonu dunajske trgovinske zbornice „Gorivo vzgoja"

Obiščite tudi novo 14.000 m² veliko dvonadstropno halo s proizvodi industrije jakega in šibkega toka, vključno radia in televizije, nadalje vsled preložitve hale 4 povečani sektor svetil ter razstavno halo za talne obloge

POSEBNA AVTOBUSNA ZVEZA MED SEJEMSKO PALAČO IN RAZSTAVIŠČEM

Sejemske izkaznice pri deželnih zbornicah obrtnega gospodarstva, pri deželnih in okrajnih kmetijskih zbornicah (z izjemo Tirolske in Predarlske) ter v vseh posebej označenih prodajalnicah (potovalni uradi itd.)

TELEVIZIJA

AVSTRIJA

Sobota, 8. 2.: 13.25 Mednarodne športne tekme — 16.15 Listamo v slikanici — 16.35 Kentucky Jones — 17.00 Beatclub — 17.30 Boutique — 18.00 Tedenski magazin — 18.25 Kultura aktualno — 18.50 Dober večer v soboto pravi Heinz Conrads — 19.30 Čas v sliki in tedenski komentar dr. Portischa — 20.06 Šport — 20.15 Pustna oddaja — 22.00 Evropsko drsalno prvenstvo — 23.00 Čas v sliki — 23.10 „Pismo", krim. film.

Nedelja, 9. 2.: 11.00 Smučarske tekme — 14.20 Tonopticum — 14.50 Ukradeni nos — 15.05 Sir Francis Drake — 15.30 O mačkah in mačicah, Walt Disney — 16.15 Kontakt — 16.30 Evropsko drsalno prvenstvo — 18.00 Iz moje knjižnice — 18.30 Naši sosedi v vesolju — 19.00 Čas v sliki in vprašanje tedna — 19.30 Šport — 20.15 „Zvest služabnik svojega gospoda", tragedija — 21.50 Čas v sliki — 22.00 Intervju.

Ponedeljek, 10. 2.: 18.00 Novo v kmetijstvu — 18.25 Podoba Avstrije — 18.50 Družina Feuerstein — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Solo za ONCEL — 21.05 Poštni predal 7000 — 21.15 Šport — 22.15 Čas v sliki — 22.25 Zajec in želva.

Torek, 11. 2.: 18.00 Angleščina — 18.20 Trije dobri prijatelji — 18.25 Kultura aktualno — 18.50 Jurij Preda potuje okoli sveta — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Kaj sem — 21.00 Gledališče in diskusija: Vprašanje, tragikomedija — 22.45 Čas v sliki.

Sreda, 12. 2.: 10.00 Kaj lahko postanem — 10.30 Zvok iz človeške roke — 11.03 Ženske in torerosi — 16.30 Za otroke: pustna veselica — 17.15 Lassie — 17.40 Za družino — 18.00 Francoščina — 18.20 Trije dobri prijatelji — 18.25 Podoba Avstrije — 18.50 Ljubi stric Bill — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Obzorja — 21.00 Prestolonaslednica, zgodovinski film — 22.50 Čas v sliki — 23.00 Iz parlamenta.

Četrtek, 13. 2.: 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Pieter Brueghel — 11.30 Brazilija — 12.00 Smučarske tekme — 18.00 Italijanščina — 18.20 Trije dobri prijatelji — 18.25 Šport — 18.50 Policijsko poročilo — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 „Deklica za vse", veseloigra — 22.00 Čas v sliki — 22.10 Dediči očetovega kina — 22.55 Iz parlamenta.

Petek, 14. 2.: 10.00 Obisk v akvariju v Schönbrunnu — 10.30 Po cesti in vodi od Schwarzwalda do Črnega morja — 11.00 Prestolonaslednica — 11.50 Smučarske tekme — 18.00 Znanost aktualno — 18.20 Trije dobri prijatelji — 18.25 Podoba Avstrije — 18.50 Gradnja elektrarne na Predarlskem — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Mainz kakor poje in se smeje — 22.00 Čas v sliki.

JUGOSLAVIJA

Sobota, 8. 2.: 9.35 Šolska oddaja — 17.45 Po domače — 18.15 Mladinska igra — 19.15 Sprehod skozi čas — 20.00 Dnevnik — 20.35 Evropsko drsalno prvenstvo — 23.00 Sherlock Holmes — 23.50 Kažipot — 0.10 Poročila.

Nedelja, 9. 2.: 9.10 Madžarska oddaja — 9.35 Poročila — 9.40 Po domače — 10.10 Kmetijska oddaja — 11.00 Smučarske tekme — 12.30 Daktari — 13.20 Kažipot — 16.00 Evropsko drsalno prvenstvo — 18.15 Človečerni film — 20.00 Dnevnik — 20.35 Humoristična oddaja — 21.20 Malo za šalo, malo za res — 21.45 Športni pregled — 22.10 Dnevnik.

Ponedeljek, 10. 2.: 9.35 Šolska oddaja — 10.30 Ruščina — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 15.40 Ruščina — 16.10 Angleščina — 16.45 Madžarska oddaja — 17.45 Tiktak — 18.00 Po Sloveniji — 18.25 Ekonomska šola na malih zaslonih — 18.50 Šlager sezone — 19.20 Kulturna reportaža — 20.00 Dnevnik — 20.35 Drama.

Torek, 11. 2.: 9.35 Šolska oddaja — 10.30 Angleščina — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 15.40 Angleščina — 16.10 Francoščina — 17.45 Risanka — 18.00 Kurir Gregec, lutkovna oddaja — 18.20 Oddaja za italijansko manjšino — 18.40 Torkov večer — 19.05 Poljudno znanstveni film — 20.00 Dnevnik — 20.35 Človečerni film.

Sreda, 12. 2.: 9.35 Šolska oddaja — 17.15 Madžarski pregled — 17.45 Primožev dnevnik — 18.30 Pisani trak — 18.45 Sodobna prehrana — 19.05 Stroji za pomivanje posode — 19.15 Od drsanja do baleta na ledu — 19.45 Prospekt — 20.00 Dnevnik — 20.35 Gledališki prenos.

Četrtek, 13. 2.: 9.35 Šolska oddaja — 10.30 Nemščina — 11.00 Angleščina — 14.45 Šolska oddaja — 15.40 Nemščina — 16.10 Smučarske tekme — 17.45 Grad ugank, pravljica — 18.00 Zapojte z nami — 18.15 Po Sloveniji — 18.45 Samci, humoreska — 20.00 Dnevnik — 20.35 Saga o Forsytih — 21.25 Kulturne diagonale — 22.10 Poročila.

Petek, 14. 2.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Francoščina — 14.45 Šolska oddaja — 16.10 Smučarske tekme — 17.25 Daktari — 18.15 Glasbena oddaja — 19.00 Svet na zaslonu — 19.30 Naš globus — 20.00 Dnevnik — 20.35 Človečerni film.

ZAHVALA

Ob bridki izgubi svoje ljubljene žene

Ane Bister

ROJENE KRUŠIC

se prisrčno zahvaljujem vsem, ki so z menoj sočustvovali, darovali vence in rože ter rajno v tako ogromnem številu spremljali na njeni zadnji poti. Posebna zahvala gg. duhovnikom dr. Pavlu Zablatniku, Pavlu Kanaufu in Jožetu Vošnjaku za opravilo pogrebnih obredov. Prav tako se zahvaljujem pevcem pod vodstvom prof. dr. Antona Feiniga.

Svetna vas, v februarju 1969.

Mož Lorenc Bister
v imenu otrok in vseh sorodnikov

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 85-6-24. Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.